

Kentsel Mekânda Kültürel Kimliğin Yeniden Üretimi: Ankara'daki Kültür Merkezleri Örneği¹

Reproduction of Cultural Identity in Urban Space: The Case of Cultural Centers in Ankara

Nurettin Özgen^a, Volkan İdris Sarı^{b*}

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi

DOI:

10.33688/aucbd.862332

Makale Geçmişi:

Geliş: 16.01.2021

Kabul: 02.02.2021

Anahtar Kelimeler:

Mekân

Kültür

Şehir

Kimlik

Ankara

Öz

Çalışmanın amacı yerel yönetimlerin kentsel alandaki kültürel üretimlere ilişkin pratiklerini, kültür merkezlerinin isimlendirilmesi ve buralarda yürütülen faaliyetler üzerinden analiz etmektir. İktidarlar kurumsal ve ideolojik çerçeveleri kullanarak insanların düşüncelerini ve yaşam tarzlarını etkilerler. Bu etkileme ulusal düzeyde yürütüldüğü gibi yerel ölçekte farklı ideolojiye sahip belediyeler tarafından da hayata geçirilebilmektedir. Hemen tüm siyasi partilere mensup belediyeler kendi ideolojik yaklaşımlarını çeşitli araçlar ile topluma kabul ettirerek kentsel mekânda kimlik inşa sürecini yürütmektedir. Belediyelere bağlı olarak hizmet veren kültür merkezleri de kentsel kimlik inşa sürecinin önemli araçlarındandır. Araştırmada, kültür merkezi yöneticileri ve kursiyerleriyle yapılan görüşmelerle elde edilen nitel veriler içerik analizi tekniği kullanılarak derinlikli bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda hem bu mekânlar için tercih eden isimler hem de burada yürütülen faaliyetlerin kentsel kimliğin üretimi ve yeniden üretiminde belediyeler tarafından etkin bir şekilde kullanıldığı anlaşılmıştır.

Article Info

Research Article

DOI:

10.33688/aucbd.862332

Article History:

Received: 16.01.2021

Accepted: 02.02.2021

Keywords:

Space

Culture

City

Identity

Ankara

Abstract

The aim of this study is to analyze the practices of local governments regarding cultural production in the urban area through naming cultural centers and the activities carried out in these centers. Powers influence people's thoughts and lifestyles using institutional and ideological frameworks. This influence can be carried out at the national level as well as by municipalities with different views at the local level. Municipalities belonging to almost all political parties carry out the identity building process in the urban space by imposing their ideology and approach to the society through various tools. Cultural centers serving under local governments have also been one of the important tools of the urban identity building process. Within the scope of the research, the qualitative data obtained through interviews with cultural center managers and visitors were analyzed in depth using the content analysis technique. As a result of the research, it was understood that both the names that preferred for these spaces and the activities carried out here were used effectively by local governments in the production and reproduction of urban identity.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Volkan İdris Sarı, volkan.i.sari@gmail.com

^a Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0001-9191-1579>.

^b Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0001-7032-8069>.

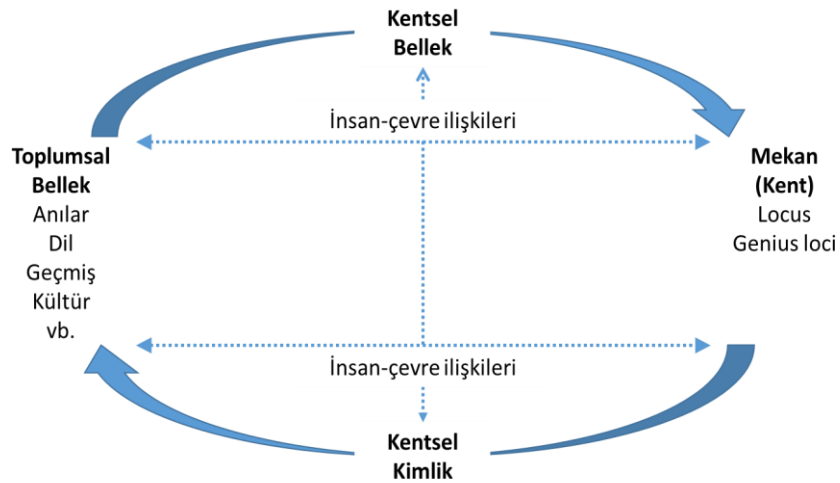
¹ Bu makale, Koç Üniversitesi VEKAM 2019 Araştırma Ödülü'ne hak kazanan, "Siyasal İdeolojiler Bağlamında Mekân İsimlendirmeleri: Ankara'daki Kültür Merkezleri Örneği" adlı araştırma projesine dayandırılarak hazırlanmış olup, söz konusu araştırmanın sonuçlarını ortaya koyan bir makale Ankara Araştırmaları Dergisi'nde Haziran 2021 sayısına yayınlanmak üzere kabul edilmiştir.

1. Giriş

Kültür merkezleri, kültürün yeniden üretildiği yaygın eğitim-öğretim kurumlarıdır ve aynı zamanda, iktidarlar tarafından özenle dizayn edilen ideolojik mekânlardır. Kültürel etkinliklerin ideolojik saiklerle vatandaşlara/katılımcılara aktarıldığı bu mekânlara hangi ismin verileceğinden, ne tür etkinliklerin yürütüleceğine kadar, tüm kararlar bahse konu kültür merkezinin bağlı olduğu belediye meclisinin oy çokluğu ile başlar ve ilgili siyasal hiyerarşiye göre şekillenir. Çoğunluğa sahip siyasal grup/parti, ideolojik bir misyonla kendi kültürel kodlarına uygun etkinlikleri hayata geçirir ve kültür merkezinin isimlendirilmesi de aynı bağlamda örülür. Bu pratiklerle iktidarın kentsel-kamusal alandaki görünürlüğü arttığı gibi, toplumsal hafızanın inşasında da daha çok yer almış olur.

İnsan belleği geçmiş deneyimlerini kaydederken mekâna ihtiyacı vardır ve olayları mekânsallaştırma eğilimindedir (Köşker, 2018: 89). Esasında aynı durum toplumsal bellek için de geçerlidir. Mekâna ilişkin deneyim ve yaşanmışlıklar toplumsal bellekte tutulur ve bunlar zamanla oluşan kimlikler vasıtasıyla mekânın yeniden üretiminde ortaya çıkar. Bu bağlamda, insanların hafızası olduğu gibi toplumların ve kentlerin de hafızası vardır. Bu hafızanın devamlılığını sağlayan gerek soyut gerekse somut birçok araç bulunmaktadır. Hafıza geçmişle ilgili olsa da esasında günümüzde gerçekleşen bir süreçtir (Mills, 2014: 47). Bu süreçte geçmişe ait unsurlar bazen bağlamı ile bazen bağlamından kopuk bir şekilde seçilerek günümüze taşınır.

Toplumsal bellek; zaman, mekân ve tarihsel koşullara bağlı olarak sürekli güncellenir (Şekil 1). Bu anlamda anılar, dil, geçmiş ve kültür, toplumların kolektif belleğini etkileyen unsurlardır. Kentsel mekânlar kendine has özellikleri ile bu unsurların yaşanmasını ve kendini yenilemesini sağlamaktadır. Böylelikle kentsel bellek, mekândaki değişimlere bağlı olarak sürekli değişim ve dönüşüm sağlamakta (Ünlü, 2017: 78) ve bu mekânda yaşayanları diğerlerinden ayıran kimlik unsurlarını ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 1. Kentsel bellek-mekân ve kentsel kimlik ilişkisi
Kaynak: Ünlü, 2017: 78

Kültür ile mekân arasında yakın ve güçlü bir simbiyotik ilişki vardır. İnsan davranışları üzerinde belirleyici bir role sahip olan kültür, mekânı etkileyerek bir sosyal inşa sürecini başlatır. Köşker'in (2018: 87) ifadesiyle "kültür, insanın kendisi için mekânı uyarlaması ve mekâna uyarlanması

sonucunda biriktirdiği her şeydir". Bir başka ifadeyle kültür, kimliğin en önemli kaynağıdır. Zaman içerisinde belirli bir mekâna karşı geliştirilen aidiyet ve sahiplenme duygusu karşılıklı olarak hem o mekâna hem de onu sahiplenen bireylere bir kimlik kazandırır. Dolayısıyla mekânın inşa süreci doğrudan kültürle ilişkilidir.

Bu anlamda, fiziki mekân sembolik anlamlardan arınmış boş bir mekân olmayıp, doğru bir şekilde okunabilmesi için kültürel gözlüklere ihtiyaç vardır (Öncü ve Weyland, 2016: 31). Kültür ise insanlar ve toplumlar tarafından kendine has bir şekilde biçimlenir ve bu kendine has nitelikler mekâna bireysel ve toplumsal kimliği yansıtır. Bu nedenle kentsel kimlik, kentsel faaliyetler ve işlevler ile fiziki çevrenin bütünlüğüne ilişkin bir unsurdur. Bu bağlam üzerinden, bir yerin kimliğinin oluşma süreci genel olarak tarihsel bir olgudur (Tekeli, 2009: 84). Böyle bakıldığında mekân çeşitli sembollerle belirli kimlik ve anlamlar kazanır. Ayrıca toplumda baskın olarak kullanılan söylemler de toplumsal yaşamı doğrudan ve dolaylı şekillerde etkilemektedir (Günay-Aktaş ve Yayla, 2018: 241). Dolayısıyla toplumsal bellek iktidarın güç mücadelelerini verdiği bir alandır ve resmî ideoloji ya da söylemler vasıtasıyla, hatırlatmak ya da unutturmak istediklerini tayin eder.

Buna bağlı olarak kentsel kimlik oldukça tartışmalı bir kavram olup, bu kavram dile geldiğinde/getirildiğinde bir toplumsal çatışma da söz konusu olmaktadır (Bauman, 2017: 95). Bunun nedeni toplumdaki tüm çeşitliliğe rağmen sadece bir ya da birkaç kimliğin öne çıkması ve bunun tüm toplum kesimlerini temsil edememesidir. Sonuçta kimlik tartışmaları belirli bir toplum kesimini birleştirdikçe, aynı zamanda diğerleri ile ayrıştırma görevi görür. Kimliğin birleştirici ve ayrıştırıcı işlevleri aynı anda ve eş zamanlı olarak yürür (Bauman, 2017: 97). Bu bağlamda kimlik kavramı iki temel sürecin etkileşimi ile ortaya çıkar: *birincisi* benzerliklerin tanımlanması ve ortaya konulması anlamında içsel pekiştirme, *ikincisi* ise ötekilerden farklılıklar üzerinden bir dışsal ayırt etmedir (Özgen, 2018:113). Dolayısıyla kimlik içermenin ve kapsayıcılığın olduğu kadar dışlamanın ve ayrımcılığın da bir aracıdır. Bu tanımlama birey, toplum ve kent üzerinden okunabilir. Farklılıkları aynı mekânda buluşturan kentler bünyesinde çok çeşitli çelişkiler taşır, bu çelişkiler mekânda yeniden üretilir ve ayrışma mekânlarını oluşturur (Aliğağoğlu ve Uğur, 2016: 217).

Kent, somut ve somut olmayan birçok unsur üzerinden kendi kimliğini geliştirir (Madanipour, 2013: 52). Yer ve mekân isimlerini kapsayan kentsel toponimi de kentin somut olmayan kimlik unsurlarından birisidir (Baysan, 2019: 281). Yer ve mekân adları kente dair değişim ve dönüşüm süreçlerinin okunabildiği araçlardır. Zira toplumsallaşma sürecinde bireyler, çevresini sembolik olarak algılamayı ve benimsemeyi öğrenir. Bu süreç ona isim vermeyle sonuçlanır ve isimlendirmeye çevreyi, kimliğinin bir parçası haline dönüştürür (Mai, 2016: 112). Yer isimleri yalnızca coğrafyayla geçmişini birleştirmekle kalmaz, aynı zamanda gündelik olarak kullanılarak ve atıfta bulunularak kent ve toplum kimliğinin oluşmasında da rol oynar. Mekân isimleri görünüşte basit birer tercih gibi görünse de aslında kendine o ismi veren kültürlerin değerlerini, inançlarını, özelemlerini, acılarını, sevinçlerini, kısacası tüm yaşanmışlıklarını yansıtır (Gülbetekin, 2017: 32). Bugün tarih sayfalarından silinmiş toplumların bile koymuş olduğu isimler halen kullanılabilir. O nedenle yer isimleri birikimli bir şekilde tarihsel süreci de taşıma görevi üstlenir. Mekân isimleri bu anlamda toplumsal hafızayı canlı tutar ve yaptığı çağrışımlar ile hafızaları tazeler. Dolayısıyla, zaman içerisinde kullanılan isimler ve bunların sürekliliği toplumsal belleğin oluşmasına katkıda bulunur. Kentsel ölçekte ise kentin yaşadığı önemli kırılma

noktaları, güncel politikalar, kent belleğinde yer etmiş kişiler ya da olaylar ile kentsel kimliğin oluşmasında etkili olan öğeler, isimlendirmeler üzerinden okunabilir (Araz, 2015: 97). Kültür coğrafyasının diğer unsurları ile karşılaştırıldıklarında ise mekân isimlendirmeleri, günlük hayatta sürekli tekrar edilmeleri nedeniyle kentsel kültürün yeniden inşasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Lynch (2010: 120), yerleşim alanlarını oluşturan fiziksel özellikleri tarif eden kentsel formun 10 temel niteliğinden bahsetmektedir. Bunlardan birisi de isimler ve anlamlardır. Lynch, isimlerin ve anlamların kimliği belirginleştirdiğini ve fiziksel yapı içerisinde gizli unsurları güçlü bir şekilde açığa çıkarabildiğini belirtmiştir. Çünkü kentin özgün bir kimlik edinebilmesi için kentlilerin onu bilmesi ve sahiplenmesi, ona aşına olması, ortaya çıkışı, değişimi ve dönüşümüne aktif olarak katılması gerekmektedir (Bilgin, 2011: 40).

Kültürün hem birleştirici hem de ayrıştırıcı özelliği (Tümertekin ve Özgüç, 2019: 163) yer isimleri için de geçerlidir. Mills (2014: 52) şehirleri “*hatırlama ve unutulmuşun gerçekleştiği alan ve bunu sağlayan araç*” olarak tanımlamaktadır. Yer adları ile mekân isimleri ise bu araçların en önemlileri arasındadır. İsimlendirme; kültürel kimliğin inşası, yaşatılması ya da isim değişiklikleri ile inşa edilmiş bir kimliğin sönümlendirilmesi de mümkün olmaktadır. Kentsel belleğin istenmeyen kısımlarının unutturulması, yerine başkalarının konması genellikle yer isimlendirmeleri üzerinden yapılmaktadır (Köşker, 2018: 92). Sokağa, caddeye veya meydana verilen isim ya da değiştirilen bir isim, bir anıyı unutturma ya da tarihin yeniden kurgulanmasına yardımcı olmaya hizmet etmektedir (Araz, 2015: 30). Bu iki eylem de iktidar tarafından kontrol edilebilmekte ve buna bağlı olarak yerin kimliği siyasal iktidarın söylemleri ile inşa edilmektedir (Köşker, 2018: 91). Diğer tüm hatırlama unsurları kaybolmuş, orada yaşayan insanlar yok olmuş olsa bile yer isimleri bir yerin tarihi ve geçmişi hakkında bize çok şey hatırlatır (Tümertekin ve Özgüç, 2019: 184). Dolayısıyla mekân isimleri kentsel kültürel kimliğin dün, bugün ve yarın için önemli unsurlardır.

Bu bakımdan mekân isimleri kültürlerin dışavurumudur ve söz konusu toplum için bir kültürel temsil işlevi görmektedir. İsimlendirme tercihleri ile kültürel bir tercih yapılmış olmakta ve o mekân, söz konusu kültür ile özdeşleştirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, bir mekânın adlandırılması esasında onun kategorize edilmesidir. Bir kez isim verildikten sonra mekânın fiziki yapısı, mimarisi, içinde cereyan eden faaliyetler ile birlikte ismin kendisi de bir kültür üyesi olur, ayrı bir kimlik kazanır (Gülbetekin, 2017: 69). Bu nedenle mekânın adlandırılması her daim ideolojik üretimlere açıktır (Özgen, 2018:117). Bu ideolojik üretimler, aslında iktidarın kendi etki alanını konsolide eden ve hatta geliştirerek yeniden üretim stratejisine dayanan pratiklerdendir. Hiç şüphesiz bu yapısalcı üretim stratejisini, post-yapısalcı yaklaşım gibi farklı bakış açılarıyla analiz eden yaklaşımlar da mevcuttur. Bu bağlamda post-yapısalcılar, bireysel konuşmacıların ya da yazarların niyetleri, inançları veya algılarından öte, söylemsel yapı ve özellikleri, belirli bir yazımı ya da konuşmayı doğal ve güvenilir yapan söylem biçimlerini incelerler (Ar, 2020: 282). Temsili pratiklerde dışarıda bırakılan öteki dünyaların tasavvur edilebilmesi için hâkim söylemleri doğallaştırılmış hallerinin ötesinde görmeyi amaçlarlar. Dahası, çeşitli söylemsel yapıların hangi süreçlerle inşa edildiği, sabitlendiği ya da değiştirildiğiyle alakadar olurlar (Aydın-Düzgit, 2015: 156).

Post-yapısalcılık, dil ve anlamın farklı şekillerde tezahür ettiğini ileri sürer. Bu bağlamda, iktidar ve güç ilişkilerinin bilgiyi ve söylemi belirleyerek toplumsal hayatın tüm süreçlerine nasıl nüfuz ettiği değerlendirilir. Onlara göre anlamın merkeziliği yoktur. Dolayısıyla yapının metin ya da söylemlerde, doğrudan veya dolaylı şekilde inşa ettiği, farklı aygıtlar aracılığıyla ürettiği anlamların, bilişsel ya da duyuşsal formda ve tekdüze bir biçimde karşılık bulması olanaklı değildir. “*İnsan öznesinin bütüncül bir bilince sahip olmadığını ve temelde dil yoluyla yapılandığını savunan post-yapısalcılık, nedensellik, özdeşlik, ikicilik ve doğruluk gibi kavramları da sıkı bir eleştiri süzgecinden geçirir*” (Cevzici, 1999). Olgular için tekil anlamın söz konusu olmaması, bu anlamın zamana ve mekâna göre farklılaşması ve katı bir biçimde yüklenen anlamların gerçekliği tam olarak yansıtmaması bu tespitin temel gerekçesidir (Bilgili, 2017: 102). Dolayısıyla post-yapısal yaklaşıma göre herhangi bir söylem veya metnin anlamını tekleştirilen bir gerçeklik veya sınırlayan, geleneksel, merkezi bir anlam yoktur. Çünkü anlam kavramı, sınırı ve formu tam olmayan ya da belirli form ve süreç içinde tanımlanamayan demektir. Anlamın kesin, mutlak, katı ve statik olduğuna karşı yaklaşımdan uzaktır (Parkes, 2012:1-2). Bir metni ya da söylemi yorumlayan kişiye göre değişen çok boyutlu anlamı ifade eder.

Bu çerçevede en çok kullanılan araçlardan birisi de tercih edilen isimlerin analiz edilmesidir. Yer isimlerinin yapı, anlam ve köken bakımından incelenmesi (Eren, 1966: 155) anlamına gelen toponimi, belirli bir yerdeki insanların ve onların kültürleri hakkında çok değerli bilgiler sunmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2019: 183). İsimlendirme çalışmaları genellikle dilbilimsel açıdan incelenme eğiliminde olup, bu alanda farklı bakış açıları eleştirel toponimi çalışmaları ile gündeme gelmiştir.

Eleştirel toponimi, isim verme tercihlerini dilbilimsel yaklaşımın ötesinde iktidar ilişkilerini yansıtan bir eylem olarak görmektedir (Özberk, 2018: 666). Eleştirel coğrafya, mekânsal toponimi toplumsal eşitsizliklerin, baskı araçlarının ve toplum mühendisliğinin bir parçası olarak görme eğilimindedir (Alderman ve Inwood, 2013). Turan ve Yalçın-Ercoşkun (2017: 59)’a göre eleştirel toponimi çalışmaları iki bakımdan ele alınabilir. *İlki* yer isimlerinin topluma neyi ifade ettiğinin ve hatırlattığının incelenmesidir. *İkincisi* ise anlam ve hatırlatma pratiğinin arka planda işleyen siyasi güç ve politik mücadelelerin araştırılmasıdır. Rose-Redwood vd. (2009: 458) ise eleştirel kentsel toponimi analizleri için kullanılacak üç farklı teorik çerçeve önermektedir: politik göstergebilim (*örn. ülkelerin kurucu babalarının isimlerinin sıklıkla kullanılması*), yönetimsellik çalışmaları (*numaratik sokak isimlendirmeleri*) ile sosyal adalet ve sembolik direnişin normatif teorileri (*Amerika’da siyahi direnişin sembol isimlerinin kullanılması* gibi).

Türkiye’de eleştirel toponimi çalışmaları sınırlı olmakla birlikte mevcut çalışmaların neredeyse tamamı sokak, cadde, bulvar ve meydan isimlerine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte başta köyler olmak üzere değiştirilen yer adları (Şahin, 2010) ya da kentsel dönüşüm projeleri sonrası oluşan mekânlar (Çetin ve Şentürk, 2019) üzerine de çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmada literatürdeki bazı temel çalışmalardan farklı olarak yerel yönetimlerin hizmet alanı içerisinde yer alan kültür merkezlerinin isimlendirme tercihleri ile kültür merkezlerinde yürütülen faaliyetler arasındaki ilişkiler analiz edilmektedir. Zira mekân isimleri, yerel kimlik ve kültüre ait önemli ipuçları taşımaktadır. Dahası yerel yönetimlerin kültürel kimlik inşa süreçleri sadece isim tercihleri ile sınırlı değildir. İsim tercihleri bu sürecin başlangıç noktasını ve mihenk taşı oluşturmaktadır. Kültür

merkezlerinin kampüslerindeki diğer kullanımlar ve bu merkezlerde sergilenen etkinlikler, kültürel kimliğin yeniden inşası ve yaygınlaştırılması açısından önemli diğer pratiklerdendir (Özgen ve Sarı, 2021). Bu bağlamda, “kültür merkezlerinin isimlendirilmesi ve gerçekleştirilen etkinlikler aracılığıyla iktidarın kültürel yeniden üretiminin nasıl işlerlik kazandığına ilişkin veri ve gözlemlere dayalı analizlerin yapılması” çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç çerçevesinde, araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Kültür merkezlerinin işlevselliği nedir ve kamusal bir mekân olarak ne tür yönelimlere alan açmaktadır?
- Siyasal ideoloji(ler)in yeniden üretilmesinde, kültür merkezlerinin isimlendirilmesi ve bu merkezlerde yürütülen etkinliklere ne tür roller atfedilmektedir?

2. Yöntem ve Materyal

Bu çalışmada Creswell (2003) tarafından üçüncü yaklaşım olarak ele alınan karma (mix) araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntem, bir yandan nitel ve nicel araştırma yöntemleri arasında ilişki kurulmasına katkı sağlarken (Onwuegbuzie ve Leech, 2004), diğer yandan araştırma sonuçlarının genellenebilmesi için de kullanılmaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Söz konusu yöntemin; *Üçleme*, *Açıklayıcı* ve *Keşfedici* olmak üzere üç farklı uygulaması bulunurken bu çalışmada *Keşfedici* sıralı karma yöntemden yararlanılmıştır. Bunun anlamı; araştırmacılar önce nitel verileri keşfetmekle başladıkları çalışmada daha sonra elde ettikleri bulguları nicel araştırma boyutu ile kullanmıştır (Creswell, 2014). Diğer bir ifadeyle nicel veri ile nitel veriler çoğaltılmıştır (Creswell, 2003). Karma (mix) araştırma modeli birçok açıdan aydınlatıcı sonuçlar ve bağıntısal niteliklerin elde edilmesinde faydalı sonuçlar vermektedir. Bu bağlamda nicel araştırma yöntemleri bazen “*ne*” sorusunu cevaplayabilir ancak “*neden*” sorusuna ses veremez. Bu nedenle nitel yöntemler “belirli bir anlayışı ortaya çıkarmak ve keşfetmek için farklı görme yöntemleri” kullanır (Munhall, 2007: xv). Böylelikle alan araştırmasında, tümevarımsal bir yaklaşımla temin edilen veriler, daha sonra belirlenen amaç doğrultusunda analize tabi tutulmuş ve her iki veri seti arasındaki bağıntının istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi test edilerek, ilgili verilerin anlaşılabilirliği pekiştirilmiştir. Bu bağlamda, araştırma dört aşamada tamamlanmıştır:

1. *aşamada* Ankara'nın merkez ilçelerinde (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pirsaklar, Sincan ve Yenimahalle) yer alan tüm kültür merkezleri çalışmanın evreni olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Ankara kent merkezindeki 68 kültür merkezinin bağlı oldukları belediye başkanlıklarının internet adresleri, il tanıtım kitapçıkları (Ankara Kalkınma Ajansı, 2017; Ankara Valiliği, 2013) ile “Google Harita” ve “Google Gezegen” uygulamaları kullanılarak tespit edilmiştir. Bu tespitler Microsoft Excel ortamında kaydedilerek bir ön değerlendirme yapılmıştır.

2. *aşamada* kültür merkezi idarecilerinin ve bu merkezlerden yararlanan kursiyerlerin öznel değerlendirmelerini almak için yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu uygulamayla amaç; katılımcıların bir temaya ilişkin fikir, tutum ve düşüncelerini anlamak ve insanların deneyimledikleri yaşamsal formları ve pratikleri nasıl yorumladıklarını ele almaktır (Özgen, 2016: 158). Bu çalışmaya ilişkin saha çalışması; Ekim-Aralık 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Tasarlanan çalışma planı gereği; Ankara ilinin 9 merkez ilçesindeki belediye başkanlıklarına resmi yazı ile başvuruda bulunulmuş ve

yedi ilçe belediyesinden (Gölbaşı ve Sincan ilçe belediyeleri hariç) araştırma izni alınabilmiştir. Bu nedenle saha araştırması, Gölbaşı ve Sincan dışında kalan toplam yedi merkez ilçedeki seçilen faal kültür merkezleri temel alınarak yürütülmüştür. Araştırmaya katkı sunan katılımcıların ilçelere göre dağılımı Çizelge 1’de verilmiştir:

Çizelge 1. Katılımcıların (kursiyer ve yöneticilerin) ilçelere göre dağılımı

İlçe	Kursiyer/ katılımcı	Yönetici katılımcı	Toplam katılımcı	Yüzde
Altındağ	10	2	12	15%
Çankaya	11	3	14	17%
Etimesgut	9	1	10	12%
Keçiören	12	3	15	18%
Mamak	12	2	14	17%
Pursaklar	5	2	7	9%
Yenimahalle	8	2	10	12%
Toplam	67	15	82	100%

Yenimahalle ve Pursaklar ilçesinden birer, geriye kalan diğer beş ilçeden ise ikişer olmak üzere toplam 12 kültür merkezinde görev yapan 15 yönetici ve bu merkezleri ziyaret eden 67 katılımcı olmak üzere toplam 82 katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması için her bir katılımcı için ayrı bir görüşme (cevap formu) kullanılmış ve tüm formlar sırasıyla numaralandırılmıştır. Kültür merkezleri belirli gün ve saatte ziyaret edilerek, katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşme formlarında belirtilen sorulara verdikleri cevaplar dikkatle okunmuş ve araştırma konusuyla ilgili olduğu belirlenen kavram ve tanımlamaların altı çizilerek, ayrı bir dosyaya aktarılmış ve kayıt altına alınmıştır. Ayrıca metin içinde görüşlerine yer verilen iki katılımcı grupla ilgili belirli kısaltmalar yapılmış, kaç numaralı yönetici (Y) veya kültür merkezindeki hizmetlerden yararlanan kursiyer/katılımcı (K) anlamına gelen kısaltmaların (Y1. Y2. Y3 veya K1. K2. K3 vs) yanı sıra, katılımcıların cinsiyetlerini belirten (Erkek/E, Kadın/K) kodlamalar, yaş ve meslekleri de kullanılmıştır. Örneğin “Y5 (K10), Mamak, K, 35, Ev hanımı” şeklinde metin içinde verilen bir referansın açılımı şöyledir: “5 nolu Yönetici (10 nolu Katılımcı), Kadın, 35 yaşında, Mamak ilçesi, Ev hanımı”. Ayrıca, kültür merkezlerine yapılan ziyaretlerde yerinde gözlemler yapılmış, destekleyici materyaller toplanmış, fotoğraflar ve basılı materyallerle de çalışmaya katkı sağlanmıştır. Böylelikle kültür merkezlerinin mekânsal niteliği, sergilenen kültürel ortam ve gerçekleştirilen hizmetler üzerinden mevcut siyasal ideolojilerin ilişkiselliği irdelenmiştir.

3. aşamada içerik analizi tekniği kullanılmış ve alan çalışması sırasında elde edilen nitel veriler, derinlikli bir şekilde çözümlenmiştir. Nitel araştırmalarda çokça yararlanılan içerik analizi tekniği, ele alınan konuya ait derinlemesine ve örüntüsel bir çıkarsamadır (Özgen, 2020: 39). Patton (2014) içerik analizini, geniş kapsamlı nitel verilerin içerisindeki tutarlılıkları ve ilişkileri tespit ederek ona anlam kazandıracak seviyeye indirgenmesi ve anlamlandırılması olarak tanımlamaktadır. İçerik analizinde; katılımcıların görüşleri, gözlemleri veya herhangi bir dokümanın içeriğine ilişkin analizlerde tespit edilen kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişki, anlamlı ve tutarlı bir şekilde açıklanır ve tanımlanır (Özgen, 2016:184). İçerik; sözcük, anlam, düşünce ve iletiden oluşabileceği gibi aynı zamanda her türlü resim, sembol ve temayı da içerebilir. Bu bağlamda iletişim ortamı işlevi gören her türlü görsel ya da sözlü öge metin olarak ele alınmaktadır (Neuman, 2014: 466). İçerik analiziyle ele alınan metinler belirli kavram ve temalar bazında gruplanır ve okuyucular tarafından anlaşılabilir şekilde sunulur (Yıldırım

ve Şimşek, 2008). Başka bir anlatımla, bu teknik metin içerisindeki mesajlar; gönderen, mesajın kendisi ve alıcısı hakkındaki yorumların bir dizi işlem sonucunda ortaya konulmasıdır (Weber, 1989: 5). Bu bağlamda, nicel araştırmalardan farklı olarak, nitel araştırmaların amacı, nesnel bir yaklaşım ve genelleyici gerçeklikler oluşturmak değil, araştırmalardan elde edilen sonuçları anlamak ve bunları yorumlamaktır (Bal, 2016; Baş ve Akturan, 2017). Sonuç olarak, alan çalışmasıyla toplanan bulguların düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya aktarılabilmesi için araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel durum ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır (Cope, 2005: 224; Özgen, 2016:186-188). Çalışmadaki içerik analizi *altı* adımda yürütülmüştür:

İlk adımda her bir katılımcının formunda yer alan ve yararlanılmasına karar verilen ifadeler işaretlenmiştir. *İkinci* adımda; işaretlenen 810'u farklı olmak üzere toplam 1.066 ifade/ kavram alfabetik olarak listelenmiştir. *Üçüncü* adımda; metin içinde kullanıldığı içerik bakımından, benzerlik ve farklılıklarına göre ayrı tematik kategoriler/ boyutlar altında toplanmış ve birbirine eş ya da yakın anlamlı 193 kavram belirlenmiştir (Şekil 2 Kavram ağı). *Dördüncü* adımda elde edilen tüm kavramsal ifadeler ana kategoriler altında gruplandırılmış ve bu ifadelerin frekans ve yüzdelik oranları tablolar halinde oluşturulmuştur. *Beşinci* adımda; anket formlarındaki kullanılma bağlamı ile ilişkili olarak kavramlar 38 alt kategori ve 9 ana kategoriye ayrılmıştır. *Altıncı* adımda ise katılımcı özellikleri ve diğer kategorik bilgiler itibarıyla kategori ve alt kategorilerdeki kavramların tekrar etme sıklıkları bulunarak analiz edilmiştir.

4. aşamada ise içerik analizi yapılmış ve elde edilen 9 temel kategori ile katılımcıların sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı bir bağlantı olup olmadığını test etmek amacıyla Ki-kare bağımsızlık testi kullanılmış ve istatistiksel anlamlılık seviyesi $P < 0,0001$ olarak kabul edilmiştir. Buna göre demografik değişkenler ile belirlenen kategoriler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Ki-kare bağımsızlık testi iki farklı nitel değişken arasında bir ilişkinin olup olmadığını anlamak için kullanılmaktadır (Bakan ve Büyükbeşe, 2004; Bircan vd., 2003; Güngör ve Bulut, 2008). Bu çalışmada da araştırma verilerinin analizinde, karma yöntem kullanılmış ve istatistiksel veriye dayalı sonuçlarla katılımcıların görüşlerine ilişkin sonuçlar karşılaştırılarak, çözümlenmiş ve konunun anlaşılabilirliği pekiştirilmiştir. Ayrıca, araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla nitel araştırma deseni ve analiz teknikleri alanında uzman iki bilim insanına, kullanılan veriler, elde edilen sonuçlar ve geliştirilen yorumlar arasında kurulan ilişkilere dönük tutarlılık kontrolü yaptırılarak, araştırmanın yöntemsel işlevselliği ve uygulama süreçlerine ilişkin teyitler alınmıştır.

Bununla birlikte araştırma, bazı kısıtlılıklar ve sınırlılıklar dâhilinde yürütülmüştür. İlçe belediyelerine bağlı kültür merkezleriyle sınırlı olan araştırma, örnekleme alınan 82 katılımcıyla sınırlıdır. Katılımcıların yapılandırılmış görüşme formlarına verdikleri cevaplar, onların gerçek durumlarını yansıttığı varsayılmaktadır. Kültür merkezlerini ziyaret eden katılımcılara uygulanan yapılandırılmış görüşme formlarının gerçekleştirilme zamanı ve genel kullanıcı profilinin kompozisyonu nedeniyle kadınlara ve erkeklere aynı oranda anket uygulanamamıştır. Araştırmada, kültür merkezlerine etki eden siyasal ideolojinin, görevdeki belediye başkanını ve/veya bağlı olduğu siyasal partinin görüşü olduğu varsayılmıştır. Bununla birlikte belediyelerde kamusal mekânlara isim verme yetkisi belediye meclisine aittir ve sadece başkanın kararı ile isimler değişmemektedir. Diğer

yandan belediye meclislerinin verdiği kararlar bazı durumlarda valilik ve kaymakamlıklarca uygun görülmeyle reddedilebilmektedir.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında hem kültür merkezi yöneticilerine hem de bu merkezlerden yararlanan kursiyerlere yöneltilen ve yapılandırılmış görüşme formlarıyla temin edilen katılımcı cevapları, içerik analiziyle incelenmiş, elde edilen kavramlar anlamsal bütünlük oluşturacak şekilde kategorilendirilmiş ve ilçeler itibarıyla ne tür anlamlı farklılıklar oluşturduğu sorgulanmıştır. Analizlerde, ilçelerdeki politik yapılanma ve kültür merkezlerinin ismi ile yürütülen faaliyetler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

3.1. Kültür Merkezlerinin Yöneticilerine İlişkin Bulgular

Yönetici anketlerinde toplam 17 soru bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü kültür merkezinin ismine, 2'si katılımcı anketlerine yönelik izinlere, 3'ü merkezin tanıtım araçlarına ve 8'i de kültür merkezinin özelliklerine dair açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Kültür merkezindeki faaliyetlere ilişkin görüş ve öneriler içerik analizi ile değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Yönetici anketlerindeki kültür merkezi isimlerine ilişkin bilgilerin değerlendirilmesi

Kültür Merkezi Adı	İlçe adı	Anket sayısı	İsim değişikliği	Özel salon isimleri
Gültepe Kadınlar Eğitim ve Kültür Merkezi	Altındağ	1	Yok	Yok
Hüseyin Gazi Kültür Merkezi	Altındağ	1	Var ⁽¹⁾	Yok
Çağdaş Sanatlar Merkezi	Çankaya	2	Teklif edildi	Var ⁽²⁾
Zülfü Livaneli Kültür Merkezi	Çankaya	1	Yok	Var ⁽³⁾
Korkut Ata Kültür ve Kongre Merkezi	Etimesgut	1	Yok	Var ⁽⁴⁾
Yunus Emre Kültür ve Spor Merkezi	Etimesgut	1	Yok	Yok
Mevlana Kültür ve Spor Merkezi	Keçiören	2	Yok	Yok (numaratik)
Yunus Emre Kültür Merkezi	Keçiören	1	Yok	Yok (numaratik)
Necip Fazıl Kültür Merkezi	Mamak	1	Yok	Yok
Necmettin Erbakan Kongre Merkezi	Mamak	1	Yok	Yok
Saray Hanımevi Kültür Merkezi	Pursaklar	2	Var ⁽⁵⁾	Yok (alfabetik)
Nazım Hikmet Kültür Merkezi	Yenimahalle	2	Yok	Var ⁽⁶⁾

Notlar: (1) 1994 yılında yerel seçimlerden sonra Uğur Mumcu Kültür Merkezi ismi değiştirilmiştir, (2) Yaşar Kemal, Gülten Akın, Abidin Dino, Füreya Koral, Osman Hamdi Bey, Eren Eyüboğlu, Andrey Gennadiyevič, (3) Seranad, Mutluluk, vb. (Zülfü Livaneli'nin kitapları), (4) Ömer Seyfettin, Neşet Ertaş, (5) 2017'de Gülbahar Hatun Kültür Merkezi ismi değiştirilmiştir (6) Yıldız Kentler, Hikmet Çetinkaya.

Yönetici anketlerine verilen cevaplarda; iki kültür merkezinde isim değişikliği yapıldığı, birinde ise isim değişikliği önerisinin reddedildiği belirlenmiştir. 1994 yılı yerel seçimleri ile Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den (SHP) Refah Partisi'ne (RP) geçen Altındağ Belediyesi, meclis kararı ile seçimin hemen ardından *Uğur Mumcu Kültür Merkezi*'nin ismini *Hüseyin Gazi Kültür Merkezi* olarak değiştirmiş ve bu değişiklik nedeniyle ilçede protesto yürüyüşü gerçekleşmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1994:1). *Pursaklar Gülbahar Hatun Kültür Merkezi* ismi ise *Saray Hanımevi Kültür Merkezi* olarak değiştirilmiştir. Diğer yandan, *Çankaya Çağdaş Sanatlar Merkezine*, bu merkezdeki bir serginin açılışında konuşma yaptığı sırada öldürülen Rus Büyükelçi Andrey Karlov isminin verilmesi önerilmiş, ancak bu öneri reddedilmiştir. Bunun yerine ismin, mevcut salonlardan birine verilmesi uygun görülmüştür. Genel olarak, kültür merkezlerindeki salon isimlendirmeleri incelendiğinde, 7 kültür merkezinde salonlar için özel bir isimlendirme kullanılmadığı, 4'ünde ise sanatçı ya da sanat eserlerine ilişkin isimlerin tercih edildiği belirlenmiştir.

Yönetici anketlerinde ayrıca kültür merkezinin ismi ile kültür merkezinde yürütülen faaliyetler arasındaki bağıntılar irdelenmiştir (Çizelge 3). Görüşmelerde katılımcıların verdikleri yanıtlar, ilçelerdeki belediye başkanlıklarını kazanan siyasi partiler ile birlikte değerlendirildiğinde, kültür merkezlerinin ismi ve burada yürütülen faaliyetlerin yerel yönetimlerin siyasal tercihleri ile şekillendiği görülebilmektedir. Bunun en açık örneklerinden biri, saha çalışması sırasında yapılan görüşmelerde, Etimesgut İlçesindeki *Korkut Ata Kültür Merkezi* isminin bizzat belediye başkanının bağlı bulunduğu siyasi partinin (Milliyetçi Hareket Partisinin) genel başkanı tarafından verilmiş olduğunun dile getirilmesidir. Anket sorularına verilen cevaplar neticesinde oluşturulan kavramsal bağıntılar ve ortaya çıkan temsili temalar, yerel yönetimlerin siyasi parti bağlantıları ile örtüşmektedir. Ayrıca kültür merkezlerinin içinde kullanılan görsel semboller, alt salon isimlendirmeleri ve sanat eserleri de bu siyasal temsilleri güçlendirecek şekilde seçildiğini göstermektedir.

Çizelge 3. Kültür merkezi isimleri ile bu merkezlerde yürütülen faaliyetler arasındaki ilişki

Kültür Merkezinin İsmi	İlçe	Kavram ve Kişisel bağntı	Temsili tema ve kavramlar
Gültepe Kadınlar Eğitim ve Kültür Merkezi	Altındağ	Bedirhan Gökçe, Serdar Tuncer, dini etkinlikler, tasavvuf kursları, ney eğitimi	Mütedeyyin, Muhafazakâr
Hüseyin Gazi Kültür Merkezi	Altındağ	Hüseyin Gazi, Kutlu doğum haftası, Mekke'nin fethi, Kur'an-ı Kerim tilaveti	Milliyetçi, Muhafazakâr
Çağdaş Sanatlar Merkezi	Çankaya	Topluma katkı, toplumu aydınlatan, çağdaş sanatlar, "cumhuriyetin temeli kültürdür"	Sosyal Demokrat
Zülfü Livaneli Kültür Merkezi	Çankaya	Toplumsal hizmet, toplumsal gelişim ve aydınlanma	Sosyal Demokrat
Korkut Ata Kültür ve Kongre Merkezi	Etimesgut	Türk büyüğü, Türk kültürünün yaşatılması, kamu hizmetinin yerine getirilmesi	Milliyetçi
Yunus Emre Kültür ve Spor Merkezi	Etimesgut	Türk kültürü, Türk düşünürleri, Türk beyleri, Türk dünyasıyla kültürel bağlar	Milliyetçi
Mevlana Kültür ve Spor Merkezi	Keçiören	Mevlana, Yunus Emre, Abdurrahim Karakoç, Estergon Kalesi, Osmanlı	Milliyetçi, Muhafazakâr
Yunus Emre Kültür Merkezi	Keçiören	Kuran-ı Kerim eğitimi, Cemevi, Atatürkçü Düşünce Derneği, Çokkültürlülük, farklılıkların temsil edilmesi	Çokkültürlülük
Necip Fazıl Kültür Merkezi	Mamak	Necip Fazıl heykeli	Mütedeyyin, Muhafazakâr
Necmettin Erbakan Kongre Merkezi	Mamak	Erbakan Hoca, Ömer Döngeloğlu, Nihat Hatipoğlu	Mütedeyyin
Saray Hanımevi Kültür Merkezi	Pursaklar	Selçuklu kaynaklı adlar, mimaride Selçuklu çizgileri, Ramazan etkinlikleri, Aşure ve Zafer bayramı etkinlikleri, siyasi parti aday tanıtım toplantıları	Milliyetçi, Muhafazakâr
Nazım Hikmet Kültür Merkezi	Yenimahalle	Nazım Hikmet Ran programları, Şiir programları, farklı siyasal eğilime sahip programlar	Sosyal Demokrat

Bu analize göre; Altındağ, Mamak ve Pursaklar ilçelerinde başta mütedeyyin-muhafazakâr isimler ve buna bağlı faaliyetlere öncelik verildiği belirlenmiştir. Etimesgut İlçesinde milliyetçi isimler ve buna ilişkin faaliyetler öne çıkmaktadır. Diğer yandan, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde ise daha açık ve toplumsal gelişmelere yönelik hizmetler özellikle sosyal, kültürel ve psiko-sosyal eksenli yönelimler şeklinde dikkat çekmektedir. Ayrıca daha seküler ve sosyal demokrat olarak tanımlanabilecek isim ve faaliyetler ağırlıklı şekilde ifade edilmiştir.

Bu genellemenin dışına çıkan tek ilçe Keçiören'dir. Her ne kadar bu ilçedeki kültür merkezi isimlendirmelerinin tamamı siyasal temsillerle birebir örtüşüyor olsa da kültür merkezi yöneticileri özellikle belediye başkanının kişisel yönlendirmesi ile kültür merkezlerindeki faaliyetlerde çokkültürlülüğün sağlandığı ve toplumun tüm kesimlerinin temsil edilmesi için çaba gösterildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla merkezi otoriteden ziyade daha yerel ve farklılıkları birleştiren çokkültürcü bir siyasal hizmet temsilinin hayata geçirildiği söylenebilir. Ayrıca, yöneticilerin tamamı kültür merkezlerindeki faaliyetlerin yeterli ve halkın dikkate alınarak düzenlendiğini belirtmiştir.

“(Kültür merkezi) vatandaş için bulunmaz bir nimet” (Y1, Altındağ, Gültepe Kadınlar Eğitim ve Kültür Merkezi).

“Vatandaşın çok fazla beklentisi yok, memnunar. Programları belediye yapıyor, bizim programlara etki etme şansımız yok. Ama mesela siyasi içerikli, terör övücü etkinlikler düzenlenmek isterse izin vermeyiz” (Y5, Etimesgut, Korkut Ata Kültür ve Kongre Merkezi).

“Şu anda bence kullanım amacı yerinde ve talepleri karşıladığını düşünüyorum. Çünkü koşullarımızın verdiğimiz hizmete uygun olduğunu düşünüyorum” (Y16, Keçiören, Yunus Emre Kültür Merkezi).

Kültür merkezi yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, katılımcı sayısının kısıtlılığı nedeniyle analizler sadece ana kategoriler üzerinden yapılmıştır (Çizelge 4). Bu bağlamda, kültür merkezleri yöneticilerinin düşünsel yönelimleri *sanatsal gelişim* (%24), *sosyo-kültürel gelişim* (%20) ve *sosyo-ekonomik gelişme* (%19) kategorilerinde yüksek bir orana sahipken, *bireysel gelişim* (%1), *psiko-sosyal gelişim* (%4) ve *sağlıklı yaşam* (%4) kategorilerinde ise daha düşük orandadır.

Çizelge 4. Kültür merkezi yöneticilerinin kültür merkezlerine ilişkin kullandıkları kavramların frekans analizi (%)

Kategori/ilçe	Altındağ	Çankaya	Etimesgut	Keçiören	Mamak	Pursaklar	Yenimahalle	Toplam
Aile gelişimi	17,90	2,90	16,70	9,70	4,80	15,00	8,70	9,42
Bireysel gelişim	7,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,05
Eğitim ve bilgilendirme	10,70	5,70	8,30	16,10	11,90	15,00	8,70	10,99
Psiko-sosyal gelişme	3,60	0,00	16,70	0,00	9,50	5,00	0,00	4,19
Sağlıklı yaşam	10,70	0,00	0,00	9,70	0,00	10,00	0,00	4,19
Sanatsal gelişme	10,70	57,10	33,30	12,90	11,90	0,00	43,50	24,08
Sosyo-ekonomik gelişme	21,40	5,70	8,30	9,70	35,70	45,00	4,30	19,00
Sosyo-kültürel gelişme	10,70	20,00	16,70	38,70	16,70	5,00	26,10	20,00
Sosyo-politik	7,10	8,60	0,00	3,20	9,50	5,00	8,70	7,00

İlçeler bazında verilerin genel dağılımı incelendiğinde; *aile gelişimi*, *bireysel gelişim* ve *sağlıklı yaşam* kategorilerinde Altındağ ilçesindeki yöneticilerin kullandıkları kavramların yüksek frekans oranına sahip oldukları dikkat çekmektedir. Diğer bir ifadeyle bu kategorilere ilişkin frekansların yüksek olması, ilgili yöneticilerin düşünsel yönelimlerini de kısmen görünür kılmaktadır.

“Farklı kültürleri gösterip hissettirebilecek alanların yapılması ve insanlara sunulması gerekir. Çünkü kültür ve sanat denilince akla kültürel faaliyetler, görseli olabilecek yörelere ait yerleşme şekilleri vb. kültürlere ait farklı yaşam biçimleri gelmektedir. Lakin genel duruma göre; kültür merkezlerinin genelde vatandaşlara sunulan kurslarla sınırlı olduğu görülmektedir” (Y14, Keçiören, Mevlana Kültür ve Spor Merkezi).

Aynı şekilde *sanatsal gelişme* kategorisinde Çankaya, *psiko-sosyal gelişme* kategorisinde Etimesgut, *eğitim ve bilgilendirme* ile *sosyo-kültürel gelişme* kategorilerinde Keçiören, *sosyo-ekonomik gelişme* ve *sosyo-politik* kategorilerinde ise Mamak ilçesindeki kültür merkezi yöneticilerin kullandıkları kavramların en yüksek frekans oranına sahip oldukları belirlenmiştir.

3.2. Kültür Merkezinden Yararlanan Kursiyerlerin/Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular

Her ne kadar siyasal isim tercihleri ve kültür merkezi yöneticilerinin yaklaşımları belirli bir yönelim gösterse de, bu merkezlerdeki etkinliklerden yararlanan katılımcıların kültür merkezlerindeki hangi faaliyetlerden yararlandığı, ne tür etkinlikler önerdiği ve bu tercihlerin ne derece etkili olduğunun anlaşılması açısından önemlidir. Bu çerçevede kültür merkezinden yararlanan katılımcılarla (n:67) yapılan görüşmeler içerik analiziyle çözümlenerek Çizelge 5'te belirtilmiştir.

Buna göre katılımcıların çeşitli gerekçelerle yararlandıkları veya eğitim aldıkları kültür merkezleriyle ilgili düşüncelerini özetleyen kavramsal ifadeler, 9 kategori ve 38 alt kategoriden oluşmaktadır. Bu analizler, aynı zamanda kültür merkezlerine yönelik düşüncelerin kavramsal özetini temsil etmektedir. Katılımcıların kültür merkezlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, toplam oranlar bazında en yüksek oran %21,6 ile *sanatsal gelişim*, ikinci sırada *sosyo-kültürel gelişme* (%15) ve üçüncü sırada ise *sosyo-ekonomik gelişme* (%13) olarak sıralanmaktadır. Buna karşın en az frekans oranına sahip temel kategoriler ise sırasıyla; *sağlıklı yaşam* (%5,3), *bireysel gelişme* (%7,4) ve *aile gelişimi* (%7,7) kategorileridir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların önceliği *sanatsal gelişim*, en az yönelim gösterdikleri alan ise *sağlıklı yaşama* ilişkin yaygın eğitim ve öğretim uygulamaları olduğu belirlenmiştir.

Alt kategoriler bazında, en yüksek kavramsal ifade sayısına sahip ilk beş kategori sırasıyla; *sahne sanatları* (%7,7), *meslek edinme* (%6,2), *müzik ve dans* (%5,7), *kültürel gelişim* (%5,5) ve *çocuk* (%4,8) şeklinde sıralanmaktadır. Buna karşın en düşük frekans oranına sahip kavramsal ifadeler ise, sırasıyla; *el sanatları* (%0,4), *yenilik/yaratıcılık* (%0,5), *farkındalık* (%0,6), *aidiyet ve kimlik* (%0,8) ve *kadın* (%0,9) olarak belirlenmiştir (Çizelge 5).

İlçeler itibariyle kursiyerlerin görüşleri değerlendirildiğinde, *aile gelişimi* kategorisinde en yüksek frekans oranına sahip kavramlar sırasıyla Altındağ (%16,4), Pursaklar (%10,8) ve Etimesgut (%10,3) ilçesindeki katılımcılar tarafından ifade edildiği belirlenmiştir.

“Kültür merkezini ziyaret etmeye başladıktan sonra insanlarla ve ailemle olan etkileşimim gayet olumlu yönde gelişti ve iyi bir hal aldı” (K9, Altındağ, K, 50, Temizlik personeli).

“Buraya çocuk gelişimi kursuna geliyorum. Kültür merkezinde aile ve çocuk eğitimi, özellikle de evde çocuk bakımı ile ilgili faaliyetler olursa daha iyi olur” (K38, Pursaklar, K, 20, Öğrenci)

“Çocuğumun ders kursu için geliyorum. Çocuklara ders ve müzik kursları verilmesini öneriyorum. Müzik aleti öğrenmek çok güzel bir şey.” (K62, Etimesgut, E, 42, Jandarma personeli)

Altındağ ilçesindeki katılımcılar *aile gelişimi* kategorisi altındaki *aile ve çocuk* alt kategorilerinde de ilk sırada yer almakta, *Genç* alt kategorisinde ise Pursaklar ilçesi ilk sırada yer almaktadır. Çankaya (%0,7) ve Yenimahalle (%3,8) ilçeleri ise bu kategorinin en düşük frekans oranına sahip ilçeleri olarak görülmektedir. *Bireysel gelişme* kategorisinde, Etimesgut ve Pursaklar hariç, ilçelerin kavram kullanma sıklığı birbirine yakındır. Keçiören ilçesi hem *bireysel gelişme* (%10,8) kategorisinde hem de *bilişsel gelişme* (%7,4) ve *disiplinli yaşam* (%2,7) alt kategorilerinde en yüksek frekans oranına sahip kavramların ifade edildiği ilçe olarak tespit edilmiştir. En düşük frekans oranı ise Pursaklar (%2,7) ilçesine aittir. Yenimahalle ilçesinde *konfor*, Çankaya ilçesinde ise *yenilik/yaratıcılık* alt kategorileri daha yüksek frekansa sahip kavramlar olarak öne çıkmaktadır. *Eğitim ve bilgilenme* kategorisinde Pursaklar ve Keçiören ilçelerindeki katılımcılar daha yüksek frekans oranına (%14,9 ve %12,2) sahip kavramlar kullandıkları, buna karşın Mamak ilçesindeki merkezleri ziyaret eden katılımcıların kullandıkları kavramlar ise en düşük frekans oranına (%4,8) sahip oldukları belirlenmiştir. *Eğitim etkinliği ve öğrenme* alt kategorilerinde de daha yüksek frekans oranlarına sahip ilçeler; Keçiören ve Pursaklar olduğu görülmektedir.

Psiko-sosyal gelişme kategorisine ilişkin ifade edilen kavramların en yüksek frekans oranı (%16,2) Pursaklar, en düşük frekans oranına sahip ilçe ise Çankaya (%3,3) olarak belirlenmiştir.

Arkadaşlık alt kategorisinde Keçiören, *farkındalık* alt kategorisinde Pursaklar, *iletişim* ve *iyi olma* hali alt kategorilerinde Altındağ ve *sosyal gelişme* alt kategorisinde ise Etimesgut en yüksek frekans oranına sahip ilçeler olmuştur. *Sağlıklı yaşam* kategorisinin (%10,4) yanı sıra, *sağlık ve beslenme* (%7,1) alt kategorisinde Altındağ ilçesi öne çıkmaktadır. *Spor* alt kategorisinde ise Keçiören ilçesi en yüksek frekans oranına sahip kavramsal ifadelerin kullanıldığı ilçe olmuştur. Çankaya (%2) ve Yenimahalle (%1,9) ise bu kategoride en düşük frekans oranına sahip ilçeler olarak görülmektedir.

Cizelge 5. Kursiyerlerin/katılımcıların kültür merkezine ilişkin görüşlerinin frekans analizi

Kategori	Alt kategori	Altındağ	Çankaya	Etimesgut	Keçiören	Mamak	Pursaklar	Y.mahalle	Toplam
		10	11	9	12	12	5	8	n=67
Aile gelişimi (%)	Aile	3,8	0,0	2,9	0,7	1,7	1,4	0,0	1,7
	Çocuk	10,4	0,0	5,2	3,4	4,4	6,8	2,8	4,8
	Genç	2,2	0,7	2,3	0,0	0,4	2,7	0,9	1,2
	Ara toplam (%)	16,4	0,7	10,3	4,1	6,6	10,8	3,8	7,7
Bireysel gelişme (%)	Bilişsel gelişme	4,9	3,9	2,3	7,4	5,7	1,4	3,8	4,5
	Disiplinli yaşam	1,1	0,7	0,0	2,7	0,4	0,0	0,9	0,8
	Konfor	1,1	0,0	0,6	0,7	3,1	1,4	4,7	1,6
	Yenilik/yaratıcılık	0,0	2,6	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,5
Ara toplam (%)	7,1	7,2	2,9	10,8	9,6	2,7	9,4	7,4	
Eğitim-bilgilenme (%)	Eğitim etkinliği	4,4	2,6	2,9	5,4	2,6	4,1	4,7	3,7
	Öğrenme	3,8	3,9	4,0	6,8	0,9	6,8	1,9	3,7
	Okuma-yazma becerisi.	1,1	1,3	1,1	0,0	1,3	4,1	0,0	1,1
	Ara toplam (%)	9,3	7,9	8,0	12,2	4,8	14,9	6,6	8,4
Psiko-sosyal gelişme (%)	Arkadaşlık	3,8	0,0	4,0	8,1	2,2	5,4	4,7	3,8
	Farkındalık	0,5	0,0	0,6	0,0	0,9	1,4	0,9	0,6
	İletişim	3,3	0,0	0,0	1,4	0,0	2,7	1,9	1,1
	İyi olma hali	5,5	2,6	5,2	2,7	3,9	5,4	2,8	4,0
	Sosyal gelişme	0,0	0,7	2,3	0,7	1,7	1,4	0,0	1,0
Ara toplam (%)	13,1	3,3	12,1	12,8	8,7	16,2	10,4	10,5	
Sağlıklı yaşam (%)	Sağlık ve beslenme	7,1	0,7	1,1	3,4	1,7	1,4	0,9	2,5
	Spor	3,3	1,3	2,9	5,4	2,2	2,7	0,9	2,7
	Ara toplam (%)	10,4	2,0	4,0	8,8	3,9	4,1	1,9	5,3
Sanatsal gelişim (%)	El sanatları	1,6	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,4
	İslami sanatlar	1,6	0,0	4,0	2,7	0,0	0,0	0,0	1,3
	Müzik ve dans	0,5	8,6	6,3	6,1	5,2	5,4	10,4	5,7
	Resim, heykel, foto	0,5	8,6	2,3	2,0	0,4	1,4	0,9	2,3
	Sahne sanatları	6,6	8,6	6,9	3,4	7,9	5,4	17,0	7,7
	Sanatsal aktiviteler	0,0	13,8	0,6	0,0	3,5	1,4	2,8	3,2
	Seramik ve cam	0,0	2,6	1,7	1,4	0,9	0,0	0,0	1,0
Ara toplam (%)	10,9	42,1	21,8	15,5	18,3	13,5	31,1	21,6	
Sosyo-ekonomik gelişme (%)	Dil	0,5	0,7	5,7	2,7	3,5	6,8	1,9	2,9
	Ekonomik kazanım	2,7	0,0	0,6	1,4	1,7	1,4	0,0	1,2
	İstihdam	1,6	0,0	2,3	3,4	5,2	6,8	0,0	2,7
	Meslek edinme	11,5	1,3	4,0	8,8	7,9	5,4	0,9	6,2
Ara toplam (%)	16,4	2,0	12,6	16,2	18,3	20,3	2,8	13,0	
Sosyo-kültürel gelişme (%)	Çokkültürlülük	0,0	0,7	1,1	0,7	5,2	2,7	0,9	1,8
	Kültürel faaliyetler	1,1	11,2	2,9	0,7	2,2	1,4	4,7	3,4
	Kültürel gelişim	2,2	6,6	6,3	9,5	4,4	4,1	6,6	5,5
	Sosyal etkinlik	3,8	3,3	3,4	2,0	5,7	4,1	8,5	4,3
Ara toplam (%)	7,1	21,7	13,8	12,8	17,5	12,2	20,8	15,0	
Sosyo-politik (%)	Aidiyet ve kimlik	0,0	0,7	3,4	0,0	0,4	0,0	0,0	0,8
	Dini konular	3,8	0,0	0,6	4,1	3,9	5,4	0,0	2,5
	Kadın	0,5	0,0	0,6	0,0	2,6	0,0	1,9	0,9
	Politika	1,6	5,9	3,4	0,0	1,3	0,0	5,7	2,5
	Tarih	1,1	4,6	4,0	2,0	1,7	0,0	2,8	2,4
	Toplumsal değerler	2,2	2,0	2,3	0,7	2,2	0,0	2,8	1,9
Ara toplam (%)	9,3	13,2	14,4	6,8	12,2	5,4	13,2	11,1	

Sanatsal gelişim kategorisinde Çankaya (%42,1) ve Yenimahalle (%31,1) ilçelerindeki katılımcıların kültür merkezleriyle ilgili diğer ilçelerden çok daha yüksek frekans oranına sahip kavramlar kullandıkları belirlenmiştir. Buna karşın Pursaklar (%13,5) ve Keçiören (%15,5) ise bu

kategoride en düşük frekans oranına sahip kavramsal ifadelerin kullanıldığı ilçeler olmuştur. Alt kategoriler itibariyle Altındağ *el sanatlarında*, Etimesgut *İslami sanatlarda*, Yenimahalle *müzik- dans ve sahne sanatlarında*, Çankaya ise *müzik ve dans, heykel ve fotoğrafçılık, sahne sanatları, sanatsal aktiviteler, seramik ve cam* alt boyutlarında en yüksek frekans oranına sahip ilçe olarak belirlenmiştir.

“Sanatı sevdirecek ve sanatın yapılmasını teşvik edecek detaylı çalışmalar ve uzmanlarının sunduğu bildiriler olmasını isterim” (K11, Çankaya, 25, Müzik öğretmeni).

Sosyo-ekonomik gelişme kategorisinde Pursaklar (%20,3) ve Mamak (%18,3) ilçelerindeki katılımcıların kullandıkları kavramların yüksek frekans oranına sahip oldukları belirlenmiştir. Çankaya (%2) ve Yenimahalle (%2,8) ise bu kategoride diğer tüm ilçelerden çok daha düşük frekans oranına sahip kavramların ifade edildiği ilçeler olmuştur. Altındağ ilçesinde *ekonomik kazanım* (%2,7) ve *meslek edinme* (%11,5) Pursaklar ilçesinde ise *dil* (%6,8) ve *istihdam* (%6,8) alt kategorileri öne çıkmıştır. Bu çerçevede katılımcılar aşağıdaki ifadeleri ortaya koymuştur:

“Belediye malzeme sağlıyor. Hanımlar yaptıkları ürünleri belediye aracılığıyla satarak, para kazanabilir” (K5, Altındağ, K, 53, Ev hanımı).

“Burada öğrendiklerimizi evde yapıp satıyoruz. Ekonomik açıdan katkı kazanç sağlıyoruz. Ayrıca kendimi geliştiriyorum” (K24, Mamak, K, “yaş sorusu cevaplanmamış”, Ev hanımı)

“İngilizce kursu açılırsa çok iyi olur. Diğer kursların açılmasını isterim. Arapça konusunda da kurslar devam etmeli.” (K40, Pursaklar, K, 36, Ev hanımı).

“Kendimi daha fazla geliştirdiğim, sertifika almamı ve ileride işe girmemi sağlayacak kurslar istiyorum. (K20, Pursaklar, K, 20, Öğrenci).

Çankaya ve Yenimahalle ilçelerindeki kültür merkezlerinde daha çok sanatsal ve kültürel etkinlikler, Pursaklar ve Mamak ilçelerinde ise sosyo-ekonomik etkinliklerin öne çıktığı, katılımcıların ifadeleriyle teyit edilmiştir. *Sosyo-kültürel gelişme* kategorisinde, yüksek frekans oranına sahip kavramlar Çankaya (%21,7) ve Yenimahalle’de (%20,8), en düşük frekans oranına sahip kavramlar ise Altındağ ilçesinde ikamet eden katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Alt kategori bazında da ilçelere göre farklı frekans oranları tespit edilmiştir. Mamak’ta (%5,2) *çokkültürlülük*, Çankaya’da (%11,2) *kültürel faaliyetler*, Keçiören’de (%9,5) *kültürel gelişim* ve Yenimahalle (%8,5) ilçesinde ise *Sosyal etkinlik* alt kategorileri ilk sırada yer alan kavramsal ifadeler olmuştur.

Sosyo-politik kategorisinde, katılımcıların kültür merkezleriyle ilgili görüşlerini yansıtan ifadelerin en yüksek frekans oranına sahip olduğu ilçeler Etimesgut (%14,4) ve Yenimahalle (%13,2), buna karşın en düşük frekans oranına sahip ifadelerin dile getirildiği ilçe ise Pursaklar (%5,4) olmuştur. Alt kategorileri itibariyle; *politika ve tarih* alanıyla ilgili Çankaya, *aidiyet ve kimlikte* Etimesgut, *Kadın* konusyla ilgili Mamak, *dini konularda* Pursaklar ve *toplumsal değerler* alanında ise Yenimahalle ilçesindeki katılımcıların kullandığı ifadelerin daha yüksek frekans oranına sahip kavramlar oldukları belirlenmiştir.

“Yarınlarımız için, bilgilendirme amacıyla yapılması gereken dini hizmetler ve maneviyat konusundaki etkinliklerin yapılması bizim için çok daha iyi olur” (K36, Pursaklar, K, 55, Ev hanımı).

Metropol ilçeler bazında yapılan analizler genel olarak incelendiğinde, Altındağ ve Pursaklar ilçeleri ile Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinin farklı kategorilerde yer aldıkları ve her iki kategoride yer

alan iki ilçenin de birbirilerine çok yakın kavram kullanma frekanslarına sahip oldukları görülmektedir. Diğer yandan katılımcıların sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre kültür merkezlerinden yararlanma durumu ve beklentilerinin de ciddi oranda farklılaştığı anlaşılmaktadır.

“Ücretli kursların ücretlerinin düşmesini ya da ücretsiz hale getirilmesini isterim” (K19, Keçiören, K, 49, Ev hanımı).

“Spor salonu ücretsiz olabilir. Ev hanımları için ücretsiz zumba kursu açılabilir.” (K23, Keçiören, K, 33, Ev hanımı).

“Resmi daha sonra eğitimsel olarak da kullanabilirim. Kendimi istihdam etmek için de kullanabilirim, çünkü bu tarz kültür merkezleri, doğru kullanıldığı takdirde, insanların en güzel istihdam edilebileceği alanlardan bir yer olabiliyor. Çünkü psikologlara filan gitmekten ziyade kendi istediğimiz birçok alanda çeşitli etkinlikleri değerlendirerek, hem sosyal ve kültürel hem ruhen çok iyi geldiğini (düşünüyorum), (bu nedenle) ve bu tür kültür merkezlerinin artırılması gerektiğini düşünüyorum.” (K65, Etimesgut, K, 55, Emekli).

Gelir seviyesi yüksek olan ilçelerde kültür merkezleri; sanatsal ve kültürel faaliyetler için kullanılırken, gelir seviyesi düşük ilçelerde ise kültür merkezleri; iki temel işlev görmektedir: Bunlardan *ilki* doğrudan ya da dolaylı bir şekilde, gelir artırıcı faaliyetlerin (eğitim, meslek kursları, sertifika programı, geçimlik el sanatları ve becerileri gibi) sağlanmasıdır. *İkincisi* ise, yüksek ücretli sosyal aktivitelerin (spor, kişisel gelişim kursları, aile gelişimi ve etkinlikleri) kültür merkezlerinde düşük ücretli ya da ücretsiz olarak temin edilebilmesidir.

Çizelge 6. Kültür merkezlerini tanımlayan kategoriler ile ilçeler değişkeni arasındaki bağıntının Ki-kare analizi.

Kategoriler/İlçeler	Altındağ (f; %)	Çankaya (f; %)	Etimesgut (f; %)	Keçiören (f; %)	Mamak (f; %)	Pursaklar (f; %)	Y.Mahalle (f; %)	Toplam (f; %)
Aile gelişimi	30 16,4%	1 0,7%	18 10,3%	6 4,1%	15 6,6%	8 10,8%	4 3,8%	82 7,7%
Bireysel gelişme	13 7,1%	11 7,2%	5 2,9%	16 10,8%	22 9,6%	2 2,7%	10 9,4%	79 7,4%
Eğitim-bilgilenme	17 9,3%	12 7,9%	14 8,0%	18 12,2%	11 4,8%	11 14,9%	7 6,6%	90 8,4%
Psiko-sosyal gelişme	24 13,1%	5 3,3%	21 12,1%	19 12,8%	20 8,7%	12 16,2%	11 10,4%	112 10,5%
Sağlıklı yaşam	19 10,4%	3 2,0%	7 4,0%	13 8,8%	9 3,9%	3 4,1%	2 1,9%	56 5,3%
Sanatsal gelişme	20 10,9%	64 42,1%	38 21,8%	23 15,5%	42 18,3%	10 13,5%	33 31,1%	230 21,6%
Sosyo-ekonomik geliş.	30 16,4%	3 2,0%	22 12,6%	24 16,2%	42 18,3%	15 20,3%	3 2,8%	139 13,0%
Sosyo-kültürel gelişme	13 7,1%	33 21,7%	24 13,8%	19 12,8%	40 17,5%	9 12,2%	22 20,8%	160 15,0%
Sosyo-politik	17 9,3%	20 13,2%	25 14,4%	10 6,8%	28 12,2%	4 5,4%	14 13,2%	118 11,1%
Toplam	183 100%	152 100%	174 100%	148 100%	229 100%	74 100%	106 100%	1066 100%

Chi-Square (χ^2) = 197,210^a; df/sd = 48; p < ,0001

^a Beklenen frekans değeri 5'ten küçük olan sadece bir hücre (%1,6) vardır.

Çizelge 6'da yer alan Ki-kare analiz sonuçları değerlendirildiğinde, *aile ve sağlık* kategorilerinde Altındağ; *birey* kategorisinde Keçiören; *eğitim, psiko-sosyal* ve *sosyo-ekonomik* kategorilerinde Pursaklar ilçesinde ikamet eden katılımcıların oransal yüksekliği dikkat çekmektedir. Benzer şekilde *sanatsal* ve *sosyo-kültürel* kategorilerde Çankaya ve Yenimahalle; *sosyo-politik*

katgoride ise Etimesgut ilçesinin yanı sıra Çankaya ve Yenimahalle ilçelerindeki katılımcıların da yüksek oranda kültür merkezlerini ziyaret ettikleri ve bu kategorilere ilişkin alt tematik faaliyetlerden yararlandıkları görülmektedir. Buna karşın, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerindeki kültür merkezlerini ziyaret eden katılımcıların; *aile*, *sağlık*, *sosyo-ekonomik* ve hatta *psiko-sosyal* kategorileriyle ilgili olarak, kültür merkezlerine yönelik ilgi ve ziyaretlerinin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Etimesgut ve Pursaklar ilçelerindeki kültür merkezlerinden yararlanan katılımcıların *bireysel gelişme* ve *sağlıklı yaşam*, Mamak ilçesindeki katılımcıların ise *eğitim- bilgilenme* ve *sağlıklı yaşam* kategorileriyle ilgili kavramsal ifadelerinin düşük frekans oranına sahip olduğu belirlenmiştir.

Ezcümle, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerindeki katılımcıların kültür merkezlerini ziyaret etmeleri çoğunlukla *sosyo-kültürel*, *sanatsal* ve *sosyo-politik* kategorilerle ilgili kazanımlara yönelik olduğu görülmektedir. Altındağ, Keçiören, Mamak ve Pursaklar ilçelerindeki kültür merkezlerini ziyaret eden katılımcıların da çoğunlukla *sosyo-ekonomik* kategoriyle ilgili kazanımları amaçladıkları tespit edilmiştir. Buna karşın Pursaklar, Altındağ, Keçiören ve Etimesgut ilçelerindeki katılımcıların ise *psiko-sosyal* kategorisindeki kazanımlara ulaşmak amacıyla ilgili kültür merkezlerinden yararlandıkları belirlenmiştir.

Temel kategoriler itibariyle yapılan değerlendirmelerin yanında alt kategoriler de dikkate alındığında ilçeler bazında benzerlikler ve farklılıklar daha yakından gözlenebilmektedir. Çizelge 7’de ana kategoriler altında, katılımcıların en çok atıfta buldukları alt kategorilerin ilçelere göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre *aile gelişimi* kategorisinde Çankaya ilçesindeki kültür merkezlerini ziyaret eden katılımcılar için *genç* alt kategorisine ilişkin vurgular öne çıkarken, diğer ilçelerdeki kültür merkezlerini ziyaret eden katılımcılarda ise *çocuk* alt kategorisinin öne çıktığı görülmektedir. *Bireysel gelişme* alt kategorisi Yenimahalle ilçesi hariç tüm ilçelerde baskın yönelim olarak öne çıkarken, bu ilçede *konfor* alt kategorisi öne çıkmıştır. *eğitim ve bilgilenme* kategorisinde ise Altındağ, Mamak ve Yenimahalle’de *eğitim* alt kategorisindeki kavramlara daha fazla yer verilirken, diğer ilçelerde ise *Öğrenme* alt kategorisine ait kavramların daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir.

Psiko-sosyal gelişme kategorisinde Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinde *arkadaşlık* alt kategorisindeki kavramlar öne çıkarken diğer tüm ilçelerde *iyi olma hali* alt kategorisi ilk sırada yer almaktadır. *Sağlıklı yaşam* kategorisinde Altındağ ilçesinde *sağlık ve beslenme* alt kategorisine ilişkin kavramlar ağırlık kazanırken, diğer ilçelerde ise *Spor* alt kategorisi ilk sırada yer almaktadır. *Sanatsal gelişme* kategorisinde *sahne sanatları* alt kategorisi öne çıkarken, Çankaya’da *sanatsal aktiviteler* ve Keçiören’de *müzik ve dans* alt kategorileri en sık tekrar edilen kavramlar olmuştur. *Sosyo-ekonomik gelişme* kategorisinde *meslek edinme* alt kategorisindeki kavramlar ağırlıklıyken; Etimesgut, Pursaklar ve Yenimahalle ilçelerinde *dil* alt kategorisindeki kavramların öncelik kazandığı görülmektedir.

İlçeler arasında en çok farklılaşan *sosyo-kültürel gelişme* kategorisi olmuştur. Bu kategoride Altındağ, Mamak, Pursaklar ve Yenimahalle ilçelerinde *sosyal etkinlik*, Etimesgut, Keçiören ve Pursaklar ilçesinde *kültürel gelişim* alt kategorilerindeki kavramlar daha sık ifade edilirken, Çankaya ilçesinde *kültürel faaliyetler* alt kategorisi öne çıkmıştır. Son olarak *sosyo-politik* kategorisinde *dini konular* alt kategorisi öne çıkarken, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde *politika* alt kategorisi ve Etimesgut ilçesinde ise *tarih* alt kategorisindeki kavramlar daha fazla dile getirilmiştir.

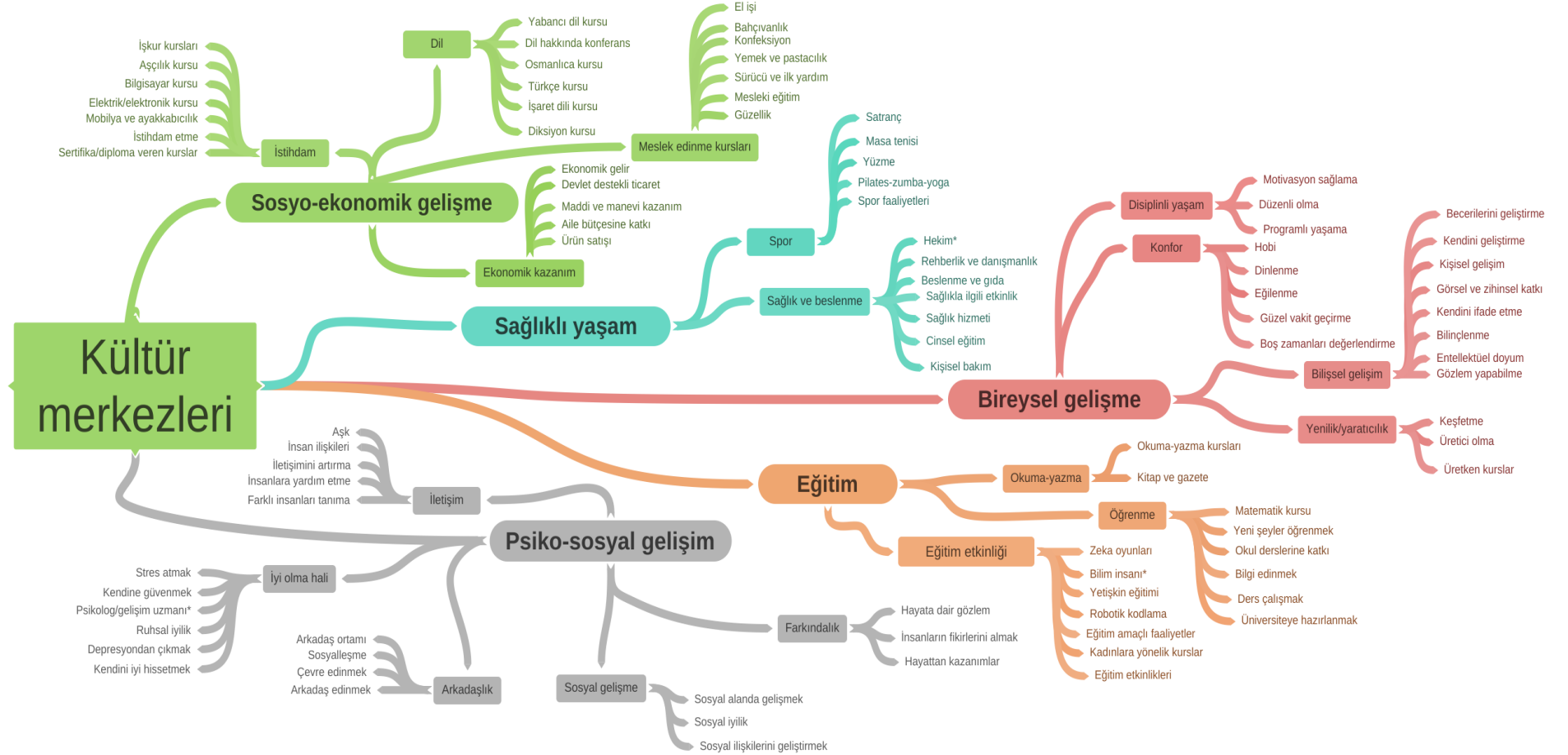
İlçeler özelinde genel sonuçlar karşılaştırıldığında en büyük farklılığın Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde olduğu görülmektedir. Bu iki ilçe genel sonuçlardan farklılaşırken aynı zamanda *sosyo-politik* kategorisi dışında birbirlerinden de farklı kavramsal sonuçlar ortaya koydukları belirlenmiştir.

Alt kategoriler itibarıyla yapılan incelemeler değerlendirildiğinde, ana kategorilerde farklılaşan ilçe gruplarının burada da yine farklılık gösterdiğini ve bu farklılıkların da büyük oranda yerel yönetimlerin siyasal temsillerini yansıttığını göstermiştir. Bu minvalde Çankaya'nın 4 ana kategoride ve Yenimahalle'nin 5 ana kategoride genel sonuçlardan ayrıştığı görülmektedir. Dolayısıyla kültür merkezleri için, siyasal ideolojinin bir pratiği olarak, özellikle kamusal istihdam ve çok boyutlu yaşamsal yönelimlerin toplumsal faaliyetler üzerinden tecessüm ettiği bir mekânsal üretim alanı olarak tanımlanabilir. Siyasal mekanizma bu tür farklı yönelim ve etkinlikleri hem yöneterek ve yönlendirerek hem de yeniden üretmektedir. Böylelikle siyasal mekanizma, kültür merkezleri vasıtasıyla territoryasını yaşamın neredeyse tüm alanlarına yaygınlaştırmakta ya da bu amaca yönelik ciddi çabalar sarf etmektedir (Şekil 2)¹.

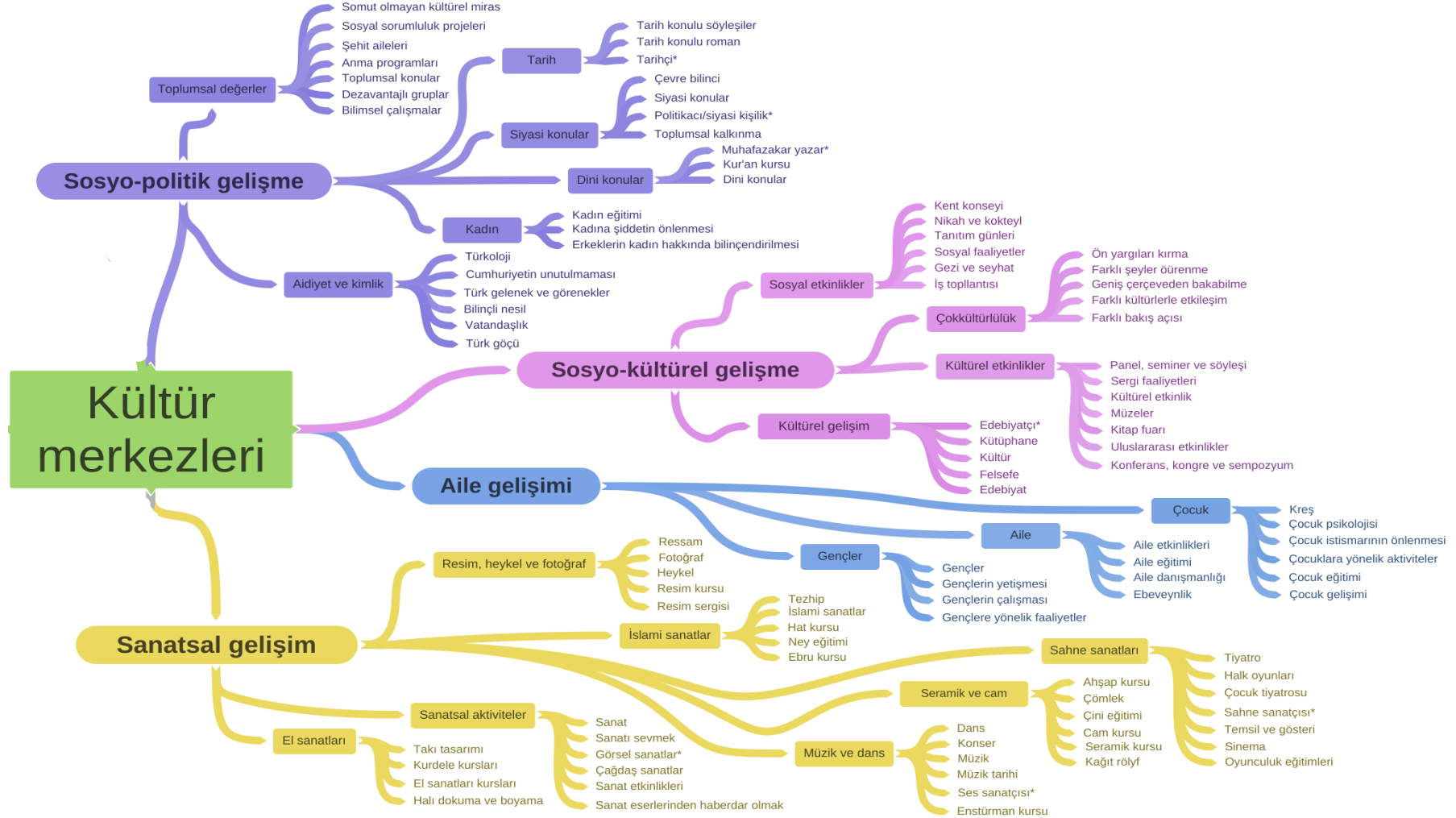
Çizelge 7. İlçeler bazında kursiyerlerin kültür merkezlerine ilişkin kullandıkları kavramların en yoğun olduğu alt kategoriler

Kategoriler/ İlçeler	Altındağ	Çankaya	Etmesgut	Keçiören	Mamak	Pursaklar	Yenimahalle	Genel Sonuç
Aile gelişimi	Çocuk	Genç	Çocuk	Çocuk	Çocuk	Çocuk	Çocuk	Çocuk
Bireysel gelişme	Bireysel gelişme	Bireysel gelişme	Bireysel gelişme	Bireysel gelişme	Bireysel gelişme	Bireysel gelişme/ Konfor	Konfor	Bireysel gelişme
Eğitim-bilgilenme	Eğitim	Öğrenme	Öğrenme	Öğrenme	Eğitim	Öğrenme	Eğitim	Eğitim/ Öğrenme
Psiko-sosyal gelişme	İyi olma hali	İyi olma hali	İyi olma hali	Arkadaşlık	İyi olma hali	Arkadaşlık/ İyi olma hali	Arkadaşlık	İyi olma hali
Sağlıklı yaşam	Sağlık ve beslenme	Spor	Spor	Spor	Spor	Spor	Spor / Sağlık ve beslenme	Spor
Sanatsal gelişme	Sahne sanatları	Sanatsal aktiviteler	Sahne sanatları	Müzik ve dans	Sahne sanatları	Müzik ve dans / Sahne sanatları	Sahne sanatları	Sahne sanatları
Sosyo-ekonomik gelişme	Meslek edinme	Meslek edinme	Dil	Meslek edinme	Meslek edinme	Dil/İstihdam	Dil	Meslek edinme
Sosyo-kültürel gelişme	Sosyal etkinlik	Kültürel faaliyetler	Kültürel gelişim	Kültürel gelişim	Sosyal etkinlik	Kültürel gelişim/ Sosyal etkinlik	Sosyal etkinlik	Kültürel gelişim
Sosyo-politik	Dini konular	Politika	Tarih	Dini konular	Dini konular	Dini konular	Politika	Dini konular
Farklı kategori sayısı	2	4	2	2	1	1	5	

Şekil 2'de, kavram ağında yer alan dokuz (9) kategori ve bu kategorilerin altında bulunan otuz sekiz (38) alt kategoride birbirinden farklı yüz doksan üç (193) kavram bulunmaktadır. Katılımcıların yararlandıkları kültür merkezlerine yönelik görüş ve düşüncelerini yansıtan bu kavramların tümü gündelik yaşam pratiği ile ilgilidir, fakat bu kavramlara yönelik etkin hizmetlerin hayata geçirilmesi tamamen siyasal ideolojilerin denetimi altındadır ve dolayısıyla ideolojiktir. Örnekleme alınan ilçeler arasında görülen farklılıkların olması da bu yaklaşımı teyit etmektedir. Örneğin seküler ya da muhafazakâr yaşam pratiklerine ilişkin etkinliklerin (dans, müzik, konser, tiyatro sinema, resim, hat, ney, tezhip, felsefe, edebiyat, tarih, dil, Kur'an kursu ve İslami sanatlar gibi) yürütülmesi tamamen ilgili kültür merkezinin bağlı olduğu belediye yönetimi teşkilatının siyasal görüşüne göre şekillenmektedir.

Şekil 2. Kavram ağı (a)

Şekil 2. Kavram ağı (b)- devam

Bu hiyerarşik düzlemde her siyasal ideoloji kendi mekânsal üretimini gerçekleştirir ya da buna ilişkin faaliyetlere öncelik tanır. Dolayısıyla her iktidar, kendi siyasal ideolojisine uygun bir territorial alan üretmek adına, kültür merkezlerini ve bu merkezlerde yürütülen faaliyetlerin kapsam ve sınırını belirler. Bu nedenle kültür merkezlerinde yürütülen faaliyetler, bağlı buldukları belediyelerin ve dolayısıyla ilgili siyasal partilerin program ve ideolojik yönelimlerine göre şekillenmektedir. Örnekleme alınan ilçelerde, belediyelere bağlı kültür merkezlerinde yürütülen farklı yönelime sahip etkinlikler de bu düşünceyi desteklemektedir. Bu bağlamda kültür merkezlerinin hem isimlendirilmesi hem de bu merkezlerde yürütülen faaliyetler, ilgili yönetimlerin siyasal ideolojilerine uygun ve belirli yaşamsal formların dizayn edildiği birer mekânsal üretim alanına dönüşmektedirler.

Kültür merkezleri örnekleme üzerinden gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenirken, elde edilen kavramların yukarıda belirtilen grupların dışında, aynı zamanda *mevcut durum* ve *öneri* olmak üzere iki ayrı kategori altında ele alınabileceği düşünülmüştür. Buna göre katılımcılar, kültür merkezlerindeki *mevcut durumun* yanı sıra, olmasını istedikleri faaliyetleri de *öneri* olarak belirtmiştir. Bu iki kategoriye ilişkin oluşturulan kavramlar ilçe ve ana kategorilere göre ne tür niceliksel farklılıklar içerdikleri analiz edilmiş ve yorumlanmıştır (Çizelge 8).

Hem bu gruplar, hem de bunlarla ana kategoriler arasındaki istatistiki bağıntıları analiz etmek amacıyla bir karşılaştırma yapılmıştır. Buna göre; *bireysel gelişme*, *eğitim-bilgilenme*, *psiko-sosyal*, *sosyo-ekonomik* ve *sosyo-kültürel gelişme* kategorilerinde katılımcılar, mevcut yararlandıkları hizmetlere ilişkin olarak görüşlerini (bu kavramsal çerçevelerle) ifade etmişlerdir. K61'in ifadesiyle:

"Görüş açımız değişiyor. Arkadaş ortamınız genişliyor ve tabii ki geliştiriyoruz kendimizi. Sürekli evde olmaktan ziyade arkadaşlarla birlikteyiz, gözlem yapıyoruz. Hayatta neler olup bittiğini gözlemleyebiliyorum." (K61, Etimesgut, K, 38, Ev hanımı).

Öte yandan katılımcılar; *aile gelişimi*, *sağlıklı yaşam*, *sanatsal gelişim* ve *sosyo-politik* kategorilerinde ise yeni hizmetlerin sağlanmasına yönelik öneriler ortaya koymuşlardır. Katılımcıların görmek istedikleri ya da faydalanmak istedikleri (olmasını istedikleri veya önerdikleri) etkinlikler arasında en yüksek frekans oranına sahip tematik alt boyutlar ise; *sahne sanatları*, *kültürel gelişim*, *çocuk*, *müzik* ve *dans* alt kategorileri olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 8, ilçeler itibarıyla *Mevcut durum* ve *Öneriler* arasındaki ayrımı yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Burada ana kategoriler itibarıyla katılımcıların dile getirdiği kavramların ilçede sayılan tüm kavramlar içerisindeki payına göre bir derecelendirme yapılmıştır. İlçeler arasında en çok farklılaşmanın olduğu kategoriler *aile gelişimi*, *psiko-sosyal gelişme*, *sanatsal gelişme* ve *sosyo-ekonomik gelişmedir*. Buna göre *aile gelişimi* kategorisinde en fazla öneri Altındağ ilçesinden gelmiştir. *Psiko-sosyal gelişme* kategorisinde ilçeler arasında dengeli bir dağılım oluşurken, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bu kategoride hem *mevcut durum* hem de *öneri* olarak ifade edilen kavramların daha az olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan gelir seviyesi düşük ilçelerde *sosyo-ekonomik gelişme* kategorisinde *mevcut duruma* ilişkin kavramlar görece yüksek olsa bile katılımcılar bu kategoriyle ilgili *öneri* amaçlı kavramları da sıklıkla kullandıkları belirlenmiştir.

Sanatsal gelişme kategorisinde ise Çankaya ilçesinde hem *Mevcut durum* hem *öneri* amaçlı kavramlar yoğun olarak kullanılmıştır. Aynı düzeyde olmasa da Yenimahalle ilçesinde de *sanatsal*

gelişmeye ilişkin mevcut durum ve öneri kavramlarının sayısı fazladır. Bununla birlikte Altındağ, Keçiören ve Pursaklar ilçelerinde kültür merkezlerinden yararlanan kursiyerlerin *sanatsal gelişme* kategorisindeki yeni faaliyetlerle ilgili önerilerinin de olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 8. Kursiyerlerin kültür merkezlerine ilişkin mevcut durum ile bu merkezlere ilişkin önerilerinin karşılaştırılması

	Altındağ		Çankaya		Etimesgut		Keçiören		Mamak		Pursaklar		Y.mahalle		Toplam	
	M	Ö	M	Ö	M	Ö	M	Ö	M	Ö	M	Ö	M	Ö	M	Ö
Aile gelişimi	2%	14%	0%	1%	4%	6%	1%	3%	1%	6%	4%	7%	1%	3%	2%	6%
Bireysel gelişme	5%	2%	7%	1%	2%	1%	9%	2%	7%	3%	3%	0%	5%	5%	6%	2%
Eğitim-bilgilenme	5%	4%	6%	2%	3%	5%	7%	5%	1%	3%	11%	4%	3%	4%	5%	4%
Psiko-sosyal gelişme	11%	2%	3%	1%	10%	2%	13%	0%	7%	2%	14%	3%	10%	0%	9%	1%
Sağlıklı yaşam	3%	7%	1%	1%	2%	2%	5%	4%	0%	4%	1%	3%	0%	2%	2%	4%
Sanatsal gelişme	2%	9%	19%	23%	10%	12%	3%	12%	10%	8%	0%	14%	21%	10%	9%	12%
Sosyo-ekonomik gelişme	10%	6%	1%	1%	8%	5%	10%	6%	10%	9%	16%	4%	0%	3%	8%	5%
Sosyo-kültürel gelişme	4%	3%	14%	8%	10%	4%	5%	7%	11%	7%	5%	7%	9%	11%	9%	6%
Sosyo-politik	1%	9%	5%	9%	3%	11%	1%	5%	1%	11%	0%	5%	3%	10%	2%	9%

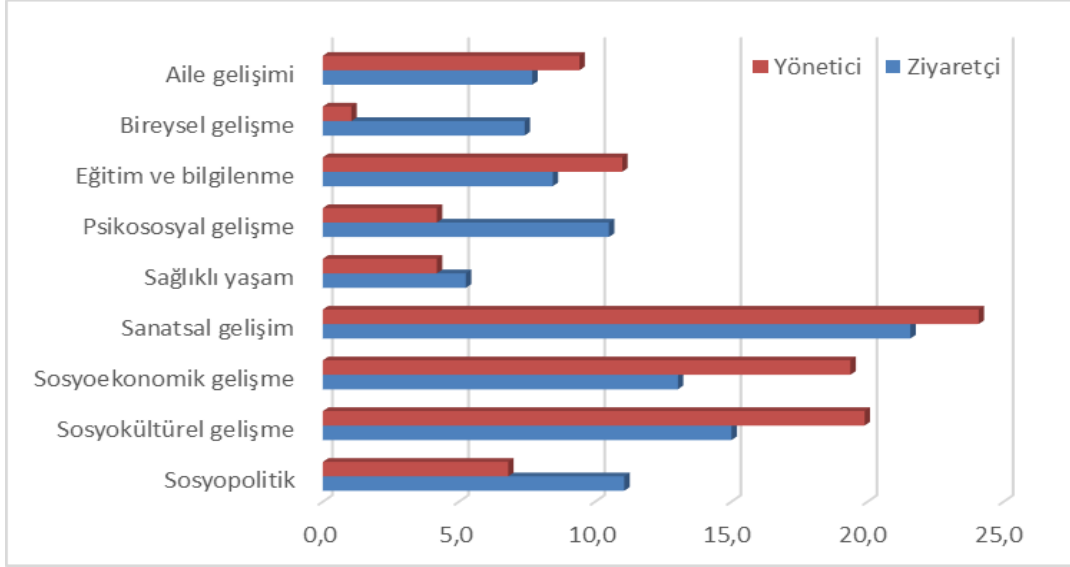
M: Mevcut Ö: Öneri

Tüm bu analizler, sosyo-ekonomik yapılarına bağlı iş ve istihdama ilişkin beklentilerin kültür merkezlerinden yararlanan katılımcıların tercihlerini etkilediğini göstermiştir. Bununla birlikte kültür merkezlerinin ana kullanım amaçlarından birisi olan sanatsal faaliyetlere yönelik hizmetlerin yetersiz olduğu ilçelerde dahi bu kategoride daha fazla hizmet almaya dönük talepler oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle kültür merkezinden yararlanan kursiyerler, her ne kadar yerel yönetimlerin belirlediği kapsam ve içerikteki hizmetlerden faydalansalar bile, bunların değiştirilmesi ya da geliştirilmesi yönünde taleplerini de dile getirmişlerdir.

3.3. Yönetici ve Kültür Merkezlerinden Yararlanan Kursiyerlerin Görüşlerini Yansıtan Verilerin Karşılaştırılması

Yönetici anketlerine ilişkin analizler, sadece ana kavram kategoriler bazında yapılmıştır. Bu ana kategoriler itibarıyla kursiyer ve yönetici anketlerinin sonuçları karşılaştırıldığında *aile gelişimi*, *eğitim ve bilgilenme*, *sanatsal*, *sosyo-ekonomik* ve *sosyo-kültürel gelişme* kategorilerinde, yöneticilere ait kavramların frekans oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. *Bireysel gelişme*, *psiko-sosyal gelişme*, *sağlıklı yaşam* ve *sosyo-politik* kategorilerinde ise kültür merkezinden yararlanan kursiyerlerin kullandıkları kavram yoğunluğunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Böylelikle kursiyerlerin, yöneticilerden farklı olarak kültür merkezlerinin sunduğu sanatsal ve kültürel hizmetlerin ötesinde *Bireysel gelişme*, *psiko-sosyal gelişme* ve *sosyo-politik* unsurları öne çıkardıkları görülmektedir.

Yönetici ve kursiyer görüşme formlarının bulguları ilçe bazında karşılaştırıldığında önemli benzerliklerin olduğu görülmektedir (Şekil 3). Örneğin Altındağ, *aile gelişimi* ve *sağlıklı yaşam* kategorilerinde hem kursiyer hem de yönetici anketlerinde kavram frekanslarının en yüksek olduğu ilçe olmuştur. Benzer bir durum *sanatsal gelişme* kategorisi için Çankaya ve *sosyo-ekonomik gelişme* kategorisi için Pursaklar ilçeleri için de geçerlidir. En yüksek değerlere sahip olmasa da Pursaklar ve Etimesgut'ta *aile gelişimi* ve *psiko-sosyal gelişim*, Altındağ'da *bireysel gelişim*, Keçiören'de *eğitim ve bilgilenme* ile *sağlıklı yaşam*, Yenimahalle'de *sanatsal gelişim* ve *sosyo-kültürel gelişme* ile Mamak'ta *sosyo-ekonomik gelişme* öne çıkan kategoriler arasında yer almıştır. Dolayısıyla farklı anket soruları da olsa bu iki farklı grup, kültür merkezlerine ilişkin aynı yönde ve eğilimde kavramları tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Şekil 3. Kursiyer ve yöneticilerin kültür merkezlerine ilişkin görüşlerinin, kategori ve frekans oranlarına göre karşılaştırılması

Yukarıdaki arz-talep dengesinin aslında kendiliğinden oluşan değil yönlendirilmiş bir mekanizma olduğu görülebilmektedir. Beş kategoride yöneticilerin, diğer dört kategoride ise kültür merkezlerinden yararlanan katılımcıların/kursiyerlerin daha talepkar oldukları görülmektedir (Şekil 3). Bu alanda düzenleme ve karar verme yetkisi, yöneticilerin bağlı buldukları siyaset mekanizması olduğu için, kültür merkezindeki hizmet tasarımları son kertede siyasal ideolojinin kapsam ve yaklaşımına uygun pratiklerle devam etmektedir. Böylelikle kültür merkezlerinin isimleri ve içindeki faaliyetlerin belirlenmesi ile siyasal ideoloji tekrar tekrar üretilmekte ve ilçeler için tek bir siyasal yaklaşım hâkim ideoloji haline gelmektedir. Bunun sonucunda kültür merkezinden yararlanan katılımcılar/kursiyerler, kendi ideolojik yaklaşımları ile örtüştüğü sürece hizmetlerden yararlanmakta, aksi takdirde diğer ilçelerdeki kültür merkezlerine yönelebilmektedirler. Kursiyerler kullandıkları kültür merkezinden yine kendi hayat görüşlerine uygun faaliyetler talep etmekte, böylelikle yerel yöneticiler halkın taleplerine göre faaliyetleri belirleyebilmektedir. Ancak bunun sonucunda kamusal hizmet alanı olarak kültür merkezlerine verilen isimlerde olduğu gibi, kültürel çeşitliliği ve çokkültürlülüğü yansıtmak yerine hâkim siyasal ideolojinin adeta birer aygıtı haline dönüşmektedirler.

Bu çalışmada incelenen ilçeler içerisinde bu genellemenin tek istisnası Mamak ilçesidir. Mamak *çokkültürlülük* ve *kadın* alt kategorilerinde belirgin bir farklılığı kültür merkezleri aracılığıyla yürüten bir siyasal anlayışa sahiptir. Bunun yanında birçok kategori ve alt kategoriden birbirleriyle farklılaşan, “Keçiören, Pursaklar” ile “Yenimahalle, Çankaya” ilçelerinden farklı olarak her iki grup ilçenin ortak tercihlerini ortaya koyduğu ve buna ilişkin temsillerin hayata geçirildiği görülmektedir. Alan araştırmasında temin edilen verilerin analizi ve sahada yapılan gözlemler birlikte değerlendirildiğinde, seküler ve milliyetçi-muhafazakâr yaşamı önceleyen ve bu tür pratikleri kültür merkezleri aracılığıyla hayata geçiren bir genel yaklaşım bulunmaktadır. Kültür merkezlerine verilen isimler de bunun tipik örneklerindedir.

Dolayısıyla kültür merkezlerinin isimlerinde tercih edilen siyasal/ideolojik yaklaşımlar ile bu merkezlerdeki faaliyetlerin önemli ölçüde örtüştüğü ve kültür merkezlerindeki bu tür faaliyet tasarımlarının çokkültürlülük ve toplumun bütünü temsil etmekten uzak kaldığı tespit edilmiştir. Kültür merkezleri üzerinden hayata geçirilen bu tür ideolojik faaliyetler toplumsal bütünlüğe hizmet etmediği gibi, birlikte yaşama becerisini sekteye uğratabileceği de unutulmamalıdır.

4. Sonuç ve Tartışma

Kültür merkezlerine verilen isimler; toplumların yaşam tarzı, düşünce yapısı ve kültürleri hakkında bilgi verir. Salt isimlendirme ve mevcut etkinlikler üzerinden yapılan bu inceleme ve tespit çalışmasında kültür merkezlerinin yöneticileri ve bu merkezlerden yararlanan katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde bir adım öteye taşınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde kültür merkezlerinin isimleri ile bu merkezlerde yürütülen faaliyetler ve bu faaliyetlerden yararlanan katılımcıların yaklaşımları arasında ne tür ilişkiler olduğu elde edilen verilerle çözümlenmeye çalışılmıştır.

Kültür merkezlerinden yararlanan katılımcılarla ilgili değişkenler incelendiğinde bu merkezlerin çok amaçlı işlevler üstlendiği söylenebilir. Ayrıca, gelir seviyesi düşük ilçelerde meslek edinme, ek gelir sağlama, sertifikalı kurslara katılma ve iş hayatına hazırlık (özellikle yabancı dil olarak İngilizcenin yanı sıra bilgisayar kullanma sertifikaları vb.) amaçlı kullanımların oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Gelir seviyesi görece yüksek ilçelerde ise sanatsal faaliyetler ve sergiler ön planda olup, kültür merkezlerinin sosyo-kültürel paylaşım mekânları olarak hizmet verdiği belirlenmiştir. Mamak ve Çankaya ilçe belediyelerinde yer alan kültür merkezleri bu verili durum ve analiz sonuçlarını sarıh bir şekilde destekleyen örneklerdendir.

Çankaya ve Yenimahalle belediyelerine bağlı kültür merkezlerinde gerçekleştirilen çeşitli etkinliklere iştirak eden katılımcıların daha çok *sanatsal gelişim* ve *sosyo-kültürel* faaliyetlere yöneldikleri ve bu alanlarla ilgili eğitimlere katıldıkları belirlenmiştir. Buna karşın Altındağ ve Etimesgut başta olmak üzere, çalışmaya dâhil edilen diğer merkez ilçe belediyelerine bağlı kültür merkezlerinden yararlanan katılımcıların ise, daha çok eğitim ve istihdama yönelik belirli bir deneyim ve uzmanlık gerektiren alanlarla ilgili sertifika almak amacıyla kültür merkezlerinin çeşitli eğitim kurslarından yararlandıkları belirlenmiştir. Bu iki örnekte de belirtildiği gibi, kültür merkezleri aslında -arz ve talep ilişkisinin ötesinde- buldukları ilçe belediyelerinin (belediye yönetiminin) siyasal temsilinin bir üretim kanalı olarak da işlev görmektedir. Örneğin Altındağ ilçesinde Hüseyin Gazi Kültür Merkezinde yürütülen kamusal faaliyetlerden yararlanan herhangi bir katılımcının *islami sanatlar* ve *dini konulara* (muhafazakâr/ mütedeyyin yazarlara ulaşmak, Kur'an kursuna gitmek ve dini konularda bilgilenmek gibi) ilişkin talepleri kabul görebilir ve bu tür yönelimler desteklenebilir. İktidar ile kamu ilişkisi açısından bu olağan bir arz talep konusudur. Bu tür talepler, hem seküler hem de mütedeyyin ya da milliyetçi bir belediye yönetiminden de talep edilmesi durumunda muhtemel iki seçenek devreye girecektir. Ya kamusal bir hizmet için gereklidir düşüncesiyle böyle bir kurs hizmeti mevcut iktidarın (merkezi iktidar ya da otoriteyle ters düşmemek koşuluyla) belirlediği düzende bir yapılanmayla gerçekleştirilecek ya da talepte bulunan vatandaş veya herhangi bir kamu tüzel kişiliğine, belirli bir gerekçe ileri sürülerek, talepleri geri çevrilecektir. Her iki durumda da (talebe yönelik olumlu

ya da olumsuz cevapla) iktidarın hayata geçireceği ideolojik aparatlar, kamusal hizmet olarak toplumu yönlendirecek türden bir üretim aygıtı olacaktır.

Şurası açık ki, mütedeyyin, muhafazakâr, milliyetçi ya da seküler bir belediye yönetiminin kültür merkezlerinde bir kamu hizmeti olarak yürüteceği (kamuoyundan talep olsun ya da olmasın) herhangi bir eğitimi kendi iktidarı için bir aparat olarak işlevselleştirmesi, en azından bu türden bir çabanın güdülmesi varsıl bir hakikattir. Çünkü kültür merkezleri yoluyla verilen bir kursun ya da eğitimin, ilgili belediye ve iktidar yönetimince nasıl tasavvur edildiği ve hangi kapsamla oluşturulduğu önemlidir. Yukarıda verilen (olağan) örnekten hareketle, vatandaşın talep etmesi ya da belediyelerin kamu hizmeti olarak Kur'an kursunu açması ve vatandaşların dini yönelim ve ihtiyaçlarının karşılanması olağan bir hizmettir. Ancak şu ayrıntı önemlidir: Bu tür eğitim ya da kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde izlenecek müfredatın tematik kapsamı nasıl olacaktır. En radikal yönelimlerden en mutedil ve birleştirici geleneklere kadar uygulanacak olan programın niteliği ne olacaktır? İşte kamunun yönelimini önemli ölçüde etkileyebilecek temel konu budur. Çünkü esas konu yürütülecek hizmetin muhtevası ve ideolojik temsil ölçüğüdür ve bu durum neredeyse tamamen iktidarın ideolojik tasavvuruyla yol alır. Araştırma bulgularından olan Çağdaş sanatlar ve İslami sanatlarla ilgili pratikler tipik örneklerdendir. Dolayısıyla belediyelerin kültür merkezleri aracılığıyla çeşitli kamusal hizmetleri (sosyo-kültürel, psiko-sosyal, sosyo-ekonomik, eğitim vb. konuları) hayata geçirmesi, aynı zamanda kendi iktidarlarının ideolojik üretiminin devamı ve perçinleş(tiril)mesi anlamına gelmektedir. Tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği kültür merkezlerinin görünürlüğü ve tanınması için de ideolojik amacı yansıtan bir isimlendirme pratiği hayata geçirilir. Bu aynı zamanda üretilen politikaların bir imajı ve temsilin görünürlüğünü de ifade etmektedir. Örneğin Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde Nazım Hikmet Ran, Altındağ, Keçiören, Mamak ilçelerinde ise Necip Fazıl Kısakürek isminin öne çıkması tam da iktidar-mekân ilişkiselliğini özetler niteliktedir. Kısacası kültür merkezleri aracılığıyla hayata geçirilen tüm yapılanmaların arka planında, topluma yönelik bir ideolojik tasarım vardır.

Araştırmada, kültür merkezlerine yönelik taleplerde iki farklı yönelim dikkat çekmektedir. *Birincisi*, Çankaya ve Yenimahalle ilçelerindeki katılımcıların daha çok *sosyo-kültürel* ve *sanatsal* faaliyetlere ilişkin kültürel hizmetleri talep etmeleridir. Buna karşın Altındağ, Keçiören, Pursaklar ve Mamak ilçelerindeki katılımcılar ise daha çok *sosyo-ekonomik* ve *psiko-sosyal* eksenli taleplerle kültür merkezlerinden yararlandıkları belirlenmiştir. Bu iki yönelim arasındaki farkın temelinde, hem sınıfsal hem de bu pratiklerin dayandığı siyasal düşünce kodlarının toplumsal yaşam pratiklerindeki etkinliği vardır. Benzer sonuçlar yöneticilerin görüşlerinde daha net bir şekilde görülmektedir. Çankaya ilçesindeki kültür merkezinde görevli yöneticilerin *sanatsal gelişim* (%57,1) ile ilgili yönelim ve hizmet pratiklerini tanımlayan ifadelerinin, bu ilçedeki merkezleri ziyaret eden katılımcıların beklentilerinin (%42,1) de önünde olması, belediye yönetiminin sanatsal faaliyetlere yönelik pratiklerinin oldukça etkin olduğunu kanıtlar niteliktedir. Tam aksine Altındağ (10,7 ile 10,9), Keçiören (12,9 ile 15,5), Mamak (11,9 ile 18,3) ve Pursaklar (%0 ile %13,5) ilçelerindeki yöneticilerin ise, *sanatsal gelişim* konularına yönelik düşünce ve kavramsal ifadelerinin, bu ilçelerdeki kültür merkezlerinden yararlanan katılımcıların taleplerinin gerisinde kalması dikkat çekicidir. Bu açıklamalara ek olarak, hiç şüphesiz ilçelerin tarihsel gelişimi ve merkez-çevre ilişkilerinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, devletin en üst kurum ve yönetim kadrosunun ikamet ettiği ve seküler yaşam tarzının

Çankaya ilçesiyle birlikte anılması da önemli bir ayrıntı olarak eklenebilir. Tüm bu verili durum ve niceliksel analizler, kültür merkezlerindeki aktivitelerin ideolojik temelli dünya görüşlerinin birer yansıması olduğunu da teyit etmektedir. Böylelikle siyasal ideolojiler, topluma yönelik pratiklerde doğrudan bir dayatmada ya da “baskıcı aygıtlardan” (Althusser, 2014) ziyade, toplumsal varlığın ve bütünlüğün vazgeçilmez unsurları olarak kabul gören özellikle toplumsal aidiyet, din, mezhep, kimlik, ortak tarih, eğitim ve birliktelik gibi ideolojik aparatlarla adeta kör bilinçler yaratılmakta ve bu ideolojik körlükler üzerinden kamusal alan re'sen dizayn edilmektedir.

Araştırma verilerinden elde edilen en önemli sonuç, hiç şüphesiz siyasal ideolojilerin kamusal alana yönelik kültürel hizmetlerde sahip oldukları ideolojilerin bir pratiği olduğu ve yürütülen hemen tüm faaliyetlerin ilgili siyasal ideolojiye uygun bir territoryanın devamını sağlamak üzere gerçekleştirildiğidir. Bu çerçevede, *birinci* gruptaki Çankaya ve Yenimahalle ilçe belediyelerinin (bağlı oldukları siyasal örgüt ve politikaları), daha çok *sanatsal* ve *sosyo-kültürel* eksenli bir toplumsal gelişim modeliyle kültür merkezlerindeki faaliyetleri sürdürdüğü görülmektedir. *İkinci* grup ilçeler olarak Altındağ, Keçiören ve Pursaklardaki kültür merkezlerinde yürütülen faaliyetlerde ise daha çok *aile* ve *sosyo-ekonomik* temelli düşüncelere ilişkin kavramlar dikkat çekmektedir. Bu kategorik analiz aynı zamanda sosyo-ekonomik durum analiziyle ilgili kısa bir açıklamayı da gerekli kılmaktadır. Ankara'nın merkez ilçeleri arasındaki sosyo-ekonomik farklılaşmalar değerlendirildiğinde, çalışmada ele alınan 9 ilçenin, 3 farklı kademede temsil edildiği görülmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2020) tarafından hazırlanan ve Türkiye'deki ilçeleri 6 kademeye ayıran İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (SEGE-2017) göre Çankaya, Altındağ ve Yenimahalle ilçeleri birinci kademe; Etimesgut, Keçiören, Gölbaşı, Sincan ve Mamak ilçeleri ikinci kademe; Pursaklar ilçesi ise üçüncü kademe ilçe kategorisindedir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Ankara'daki merkez ilçelerin (örneklem grubunun) sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması

İlçe Adı	SEGE (2017)			İGE-İ (2017)		
	Türkiye Sıralama	İl sıralama	Kademe	Türkiye Sıralama	İl sıralama	Kademe
Çankaya	3	1	1	3	1	ÇYİG
Altındağ	7	2	1	40	4	YİG
Yenimahalle	11	3	1	12	2	ÇYİG
Etimesgut	67	4	2	62	5	YİG
Keçiören	73	5	2	25	3	ÇYİG
Gölbaşı	81	6	2	89	8	OİG
Sincan	106	8	2	74	7	YİG
Mamak	127	9	2	92	9	OİG
Pursaklar	239	16	3	149	15	DİG

İnsani Gelişme Vakfı (Şeker, Bakış ve Dizeci, 2018) tarafından ilçeler düzeyinde yapılan İnsani Gelişme Endeksi-İlçeler (İGE-İ) çalışmasına göre Çankaya, Yenimahalle ve Keçiören ilçeleri çok yüksek insani gelişmişlik (ÇYİG) düzeyine; Altındağ, Etimesgut ve Sincan ilçeleri yüksek insani gelişmişlik (YİG) düzeyine sahiptir. Gölbaşı ve Mamak orta insani gelişmişlik (OİG) düzeyine ve Pursaklar ise düşük insani gelişmişlik (DİG) düzeyine sahiptir. Altındağ ve Gölbaşı ilçelerinin SEGE-2017 araştırmasında İGE-İ çalışmasına kıyasla daha üst sıralarda olmasının nedeni, bu çalışmada kullanılan göstergelerin dikkate aldığı kamusal hizmetler (eğitim, sağlık, bankacılık, tiyatro, opera) bakımından Ankara'nın tamamına hizmet veren kurum ve kuruluşlara ev sahipliği yapmaları ile ilgilidir.

Bu nedenle SEGE ilçe sıralamasında sırasıyla ikinci ve altıncı olan Altındağ ve Gölbaşı ilçeleri, İnsani Gelişmişlik Endeksi (İGE) çalışmasında dördüncü ve sekizinci sıralarda yer alabilmiştir.

Periferide yer alan ve ekonomik olarak daha düşük gelir düzeyine sahip ilçelerde katılımcıların yönelimi de doğal olarak bu dezavantajlı durumun giderilmesine yönelik girişimler olacaktır. Bu bağlamda, özellikle kültür merkezlerindeki yöneticilerin görüş ve düşünceleri değerlendirildiğinde *birinci* grup ilçelerdeki kültür merkezlerinde daha çok seküler yaşam tarzını önceleyen ve bu alanla ilgili faaliyetlere ağırlık verildiği, *ikinci* grup ilçelerde ise daha çok sosyo-ekonomik ve muhafazakâr yaşam pratiğini (*Aile kategorisi* gibi) önceleyen kültürel etkinliklerin öne çıktığı görülmektedir. Bu durum hem siyasal ideolojiler ile ekonomik refahın simbiyotik bağıntısını afişe etmekte, hem de sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik gelişim için en önemli gerekliliklerden biri olduğunu göstermektedir. Özellikle yüksek gelir düzeyine seküler bir yaşam tarzına sahip olan *birinci* grup ilçelerdeki katılımcıların sosyal ve sanatsal gelişime yöneldikleri görülmektedir. Buna karşın düşük gelir düzeyine sahip *ikinci* grup ilçelerde, özellikle istihdam ve meslek edinme kursları gibi ekonomiyle doğrudan bağlantılı yönelimlerin olması ise mütedeyyin, muhafazakâr ve milliyetçilik gibi çeşitli siyasal kültürlerin belirmesinde kaldıraç görevi üstlendiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle *birinci* grup ilçelerde *sosyo-kültürel* ve *sanatsal gelişime* yönelik bir eğilim bulunurken, *ikinci* grup ilçelerde ise *sosyo-ekonomik*, *psiko-sosyal* ve *aile gelişimi* kategorilerine yönelik eğilimin yüksek olması aynı zamanda belirli bir siyasal ve kültürel ideolojinin zemin taşlarını döşenmesine de alan açmaktadır.

Sonuç olarak, çalışmada yerel siyasal erklerin ideolojik duruşu ve önceliklerinin, mekân isimlerinin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri olduğu belirlenmiştir. Yerel yönetimler mekân isimlerini, eş zamanlı işleyen bir siyasal/ideolojik bütünleşmenin yanı sıra aynı zamanda bir ayrışma aracı olarak da kullanmaktadır. Aynı toplumda yaşayan ve etnik, dinsel, mezhepsel, inançsal, siyasal aidiyetleri bakımından farklılaşan bireylerin görüş ve değerlendirmeleri dikkate alınmadan belirlenen bu isimlendirmeler, yerel yönetimlerin ideolojisine sahip bireyler açısından birleştirici olduğu varsayılsa da, tam aksine “*diğerleri ya da ötekiler*” açısından ise ayrıştırıcı bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla ideolojik açıdan “*biz*” ve “*öteki*” arasına çizilen bu sınır tespiti belirginleş(tiril)mesi, toplumsal bütünlüğe zarar vermektedir.

Bu tercihler neticesinde başkent Ankara'nın kültürel peyzajında geçmişten bugüne, yan yana gelebilmiş farklılıkların/çeşitliliğin yerel yönetimler tarafından azaltıldığı, yönettikleri alanda çoğulcu bir anlayış ve siyasal pratiklerden ziyade, çoğunlukçu ve hatta tek bir kimlik anlayışı üzerinden kültürel inşaya yöneldikleri, alan çalışmasında toplanan verilerin değerlendirmesiyle de kanıtlanmıştır.

Notlar

¹Araştırmanın analizini yansıtan kavram ağı bir bütün olarak okunmalıdır. Kültür Merkezleri ana kavramını çevreleyen tüm ana ve alt kategoriler birlikte değerlendirilmelidir. Sayfa boyutuna ilişkin sınırlılık nedeniyle Şekil 2 tek sayfada ve bir bütün olarak değil de iki ayrı sayfada verilebilmiştir.

Reproduction of Cultural Identity in Urban Space: The Case of Cultural Centers in Ankara¹

Nurettin Özgen^a, Volkan İdris Sari^{b*}

Submitted: 16.01.2021

Accepted: 02.02.2021

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Human memory needs space while recording past experiences and tends to spatialize events (Köşker, 2018: 89). Social memory is constantly updated depending on time, place and historical conditions. In this sense; remembrance, language, history and culture are factors that affect the collective memory of societies. Urban spaces, with their unique features, make these elements live and renew themselves. Thus, urban memory provides continuous evolution and transformation depending on changes in space (Ünlü, 2017: 78) and reveals identity elements that distinguish inhabitants of this space from others. Having a determining role on human behavior, culture initiates a social construction process by affecting space. Therefore, physical space is not an empty space independent from symbolic meanings, and cultural glasses are needed to read it correctly (Öncü and Weyland, 2016: 31). In this context, the formation process for the identity of a place is generally a historical phenomenon (Tekeli, 2009: 84). The dominant discourses in society affect social life directly and indirectly (Günay-Aktaş and Yayla, 2018: 241).

The combining and parsing functions of identity run in tandem and simultaneously (Bauman, 2017: 97). Hence, the concept of identity emerges with the interaction of two basic processes: the first is internal reinforcement of identifying and revealing similarities, and the second is an external distinction over differences from others (Özgen, 2018: 113). Cities that bring differences together in same space contain various contradictions within their structure, and these contradictions are reproduced in space and they form spaces of “segregation” (Aliğaoğlu and Uğur, 2016: 217).

The city develops its own identity through many tangible and intangible elements (Madanipour, 2013: 52). The urban toponymy, which includes the names of places and spaces, is one of the intangible identity elements of city (Baysan, 2019: 281). With naming, the surrounding becomes a part of the identity (Mai, 2016: 112). Although names of places alike simple choices, they actually reflect the

* **Corresponding Author:** Volkan İdris Sari, volkan.i.sari@gmail.com

^a Ankara University, Faculty of Languages, History and Geography, Department of Geography, Ankara, Turkey, <http://orcid.org/0000-0001-9191-1579>.

^b Ankara University, Social Sciences Institute, Ankara, Turkey, <http://orcid.org/0000-0001-7032-8069>.

¹ This article was prepared on the basis of the research project entitled "Place Naming in the Context of Political Ideologies: The Case of Cultural Centers in Ankara", which was awarded the Koç University VEKAM 2019 Research Award, and an article revealing the results of the aforementioned research has been accepted for publication in the Journal of Ankara Studies in the June 2021 issue.

values, beliefs, passions, pains, bliss of cultures that produce these names (Gülbetekin, 2017: 32). On urban scale, important milestones, current policies, people or events in memory the city, and the elements that are effective in the formation of urban identity can be read through the naming practices (Araz, 2015: 97).

Lynch (2010: 120) counts place names among ten basic characteristics of urban form that describe the physical features of residential areas. In order to form a unique identity for a city, citizens must know and adopt it, become familiar with it, and actively participate in its emergence, change and transformation process (Bilgin, 2011: 40). The unifying and separating feature of culture is also valid for place names (Tümertekin and Özgüç, 2019: 163). Mills (2014: 52) defines cities as “the space where remembering and forgetting take place and the tool that provides it”. Living down the undesired sections of urban memory and substituting them with others are usually done through place naming (Köşker, 2018: 92). Naming streets, avenues or squares, or any revision, serves to efface a memory or to help reconstructing a history (Araz, 2015: 30). Even if all other remembering elements have disappeared and the people living there have passed away, place names remind us much about history and the past of a place (Tümertekin and Özgüç, 2019: 184).

Once a name is given, the name itself becomes a member of culture, together with the physical structure, architecture, and activities taking place in space, and gains a distinct identity (Gülbetekin, 2017: 69). Therefore, naming the place is always open to ideological reproductions (Özgen, 2018: 117). In this context, post-structuralists examine the discursive structure and characteristics, the forms of discourse that make a particular writing or speech natural and reliable, rather than intentions, beliefs or perceptions (Ar, 2020: 282). They aim to see dominant discourses beyond their naturalized forms so that others that are excluded in representative practices can be envisioned. Moreover, they are concerned with processes by which various discursive structures are constructed, fixed or changed (Aydın-Düzgit, 2015: 156).

“Post-structuralism, which defends that the human subject does not have a holistic consciousness and is basically structured through language, also puts the concepts such as causality, identity, dualism and truth through a strict criticism filter” (Cevizci, 1999). The main reason behind this determination is that there is no singular meaning for facts, the differentiation of this meaning according to time and place, and the strictly attributed meanings do not fully reflect reality (Bilgili, 2017: 102). Therefore, according to the post-structural approach, there is no unifying reality or a traditional, central meaning that limits the meaning of any discourse or text. Because the concept of meaning offers that its boundaries and form are not complete or cannot be defined within a certain form and process. It is far from approaching that meaning is precise, absolute, rigid and static (Parkes, 2012: 1-2).

In this context, one of the most used tools is to analyze the preferred names. Toponymy, which means examining place names in terms of structure, meaning and origin (Eren, 1966: 155), provides valuable information about people in a particular place and their cultures (Tümertekin and Özgüç, 2019: 183). Naming studies tend to be examined linguistically, and different perspectives in this field have come to the fore with critical toponymy studies.

Critical toponymy perceives naming preferences as an action that reflects power relations beyond the linguistic approach (Özberk, 2018: 666). Critical geography tends to view spatial toponymy as part of

social inequalities, means of pressure, and social engineering (Alderman and Inwood, 2013). According to Turan and Yalçınler-Ercoşkun (2017: 59), critical toponomy studies can be handled from two aspects. The first is to examine what place names mean and remind society. The second is the investigation of the political power and political struggles that run in the background of the practice of meaning and reminder. Rose-Redwood et al. (2009: 458) proposes three different theoretical frameworks that can be used for critical analyzes of urban toponomy: political semiotics, studies of governance, and normative theories of social justice and symbolic resistance.

Although critical toponomy studies in Turkey is limited and mostly rely on with avenues, boulevards and squares. In addition, studies have also been carried out on changed place names especially for villages (Şahin, 2010) or spaces formed after urban transformation projects (Çetin and Şentürk, 2019). In this study, unlike some basic studies in the literature, the relationships between naming preferences of cultural centers within the service area of local governments and the activities carried out in cultural centers are analyzed. Other uses in the campuses of cultural centers and the activities exhibited in these centers are among other important practices in terms of reconstruction and dissemination of cultural identity (Özgen and Sarı, 2021).

Methodology and Material

In this study, the mixed research method, which is considered as the third approach by Creswell (2003), was used. While the mixed method contributes to establishing a relationship between qualitative and quantitative research methods (Onwuegbuzie and Leech, 2004), it also used for generalizing research results (Johnson and Onwuegbuzie, 2004). While there are three different applications of this method as Trilogy, Explanatory and Exploratory, the Exploratory sequential mixed method was used in this study (Creswell, 2014). Thus, in the field study, the data obtained with an inductive approach were then analyzed in line with the determined purpose (Munhall, 2007: xv) and the statistical significance level of the correlation between both data sets was tested and the comprehensibility of the relevant data was reinforced. In this context, the research was completed in four stages:

In first stage, cultural centers located in the central districts of Ankara (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pirsaklar, Sincan and Yenimahalle) were determined as the universe of the study. In this context, the web addresses of the municipalities of the 68 cultural centers in the city center of Ankara were determined using the provincial introduction booklets (Ankara Development Agency, 2017; Ankara Governorship, 2013) and the applications of "Google Map" and "Google Planet". These findings were recorded in Microsoft Excel and a preliminary evaluation was made.

In second stage, the structured interview technique was applied to obtain subjective evaluations of the cultural center administrators and the trainees benefiting from these centers (Özgen, 2016: 158).

In third stage, the content analysis technique was used and the qualitative data obtained during the field study were analyzed in depth (Özgen, 2020: 39). In addition, all kinds of visual or verbal elements that function as a communication medium are considered as text (Neuman, 2014: 466; Patton 2014). The texts handled by content analysis are grouped on the basis of certain concepts and themes and presented in a way that can be understood by readers (Yıldırım and Şimşek, 2008). Messages in text; have been

revealed as a result of a series of processes including comments about the sender, the message itself and the recipient (Weber, 1989: 5). As a result, descriptive situation and content analysis techniques were used in analyzing the research data so that the findings collected through the field study could be transferred to the reader by organizing and interpreting them (Bal, 2016; Baş and Akturan, 2017; Cope, 2005: 224; Özgen, 2016: 186-188).

In forth stage, content analysis was performed and the Chi-square test of independence was used to test whether there was a significant correlation between the 9 basic categories obtained and the socio-demographic characteristics of the participants, and the statistical significance level was accepted as $P < 0.0001$ (Bakan and Büyükbeşe , 2004; Bircan et al., 2003; Güngör and Bulut, 2008).

Findings

A significant relationship was determined between the political structuring and the name of the cultural centers in districts and the activities carried out there. It has been determined that in Altındağ, Mamak and Pursaklar districts, the priority is given to primarily religious-conservative names and related activities. Nationalist names and related activities come to the fore in Etimesgut District. On the other hand, in Çankaya and Yenimahalle districts, more open and services related with social developments especially in the form of social, cultural and psycho-social axial orientations attract attention. In addition, names and activities that can be defined as more secular and social democrat were heavily expressed in these districts.

Although the political name preferences and the approaches of the cultural center administrators show a certain orientation, it is important to understand the performed activities in the cultural centers, activity types proposed by beneficiaries and effectiveness of these proposals with the perspective of participants. It is observed that visits of participants in Çankaya and Yenimahalle districts to the cultural centers are mostly related to the attainments related to the socio-cultural, artistic and socio-political categories. It was determined that participants who visited the cultural centers in Altındağ, Keçiören, Mamak and Pursaklar districts mostly aimed to reach services under socio-economic and phsyco-social category.

All of these concepts, which reflect the views and opinions of the participants about the cultural centers, are related to the daily life practices. Since the realization of effective services for these concepts is under the control of political ideologies; they are completely ideological. The differences observed between the sampled districts also confirm this approach. All these analyzes have shown that depending on socio-economic conditions of participants, job and employment expectations affect the preferences of the participants who benefit from the cultural centers. However, even in districts where the services for artistic activities, which is one of the main usage purposes of cultural centers, are insufficient, there are demands for receiving more services under this category. In other words, participants who benefit from the cultural center, even though they benefit from the services in the scope and content determined by the local administrations, have also expressed their demands for the change or improvement of these activities. Therefore, it has been determined that the political / ideological approaches preferred in the names of the cultural centers and the activities in these centers widely overlaps and the design of these activities in cultural centers is far from representing multiculturalism and whole society. It should not

be forgotten that such ideological activities carried out through cultural centers do not serve social integrity and may impair the ability to live together.

Conclusion

The most important conclusion from the research data is undoubtedly that political ideologies are a practice of their ideologies in cultural centers, and almost all activities designed to ensure a proper environment for the continuation of relevant political ideology. As a result, it was determined in the study that the ideological stance and priorities of local political powers are one of the most important factors in determining the names of places. Local governments use these names as a means of diversification as well as a political / ideological integration which operates concurrently. These naming practices, which are determined without receiving views and considerations of individuals living in the same society having different ethnic, religious, sectarian, belief and political affiliations, are assumed to be unifying for individuals sharing the same ideology with local governments, on the contrary, they have a distinctive role in terms of "others". Therefore, the crystallization of the border between "us" and "other" from an ideological point of view harms the social integrity.

Referanslar/References

- Alderman, D. H., Inwood, J. (2013). Street Naming and the Politics of Belonging: Spatial Injustices in the Toponymic Commemoration of Martin Luther King Jr. *Social and Cultural Geography*, 14(2), 211-233. doi: 10.1080/14649365.2012.754488
- Aliağaoğlu, A., Uğur, A. (2016). *Şehir Coğrafyası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* (Çev. A. Tümertekin), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2017). *Ankara'da Kültür ve Sanat*, Ankara: Artı5Medya.
- Ankara Valiliği (2013). *Ankara Tanıtım Kitapçığı*. Ankara: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü.
- Ar, M. (2020). Jeopolitik Söylemde Paradigmatik Değişim ve Eleştirel Söylem Analizi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 278-290. doi: 10.32003/igge.674834
- Araz, S. (2015). *Cadde ve Sokak Adlandırmalarının (Kentsel Toponimi) Kentsel Kimlik ve Toplumsal Bellek Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi; Ayvalık ve Cunda Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 20.10.2019 tarihinde <https://polen.itu.edu.tr/xmlui/handle/11527/15104> adresinden alındı.
- Aydin-Düzgüt, S. (2015). Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları. *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 153-168.
- Bakan, İ., Büyükbeşe, T. (2004). Çalışanların İş Güvencesi ve Genel İş Davranışları İlişkisi: Bir Alan Çalışması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 23, 35-59. 21.11.2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/5880/77807> adresinden alındı.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (Uygulamalı- Örnekli)*. İstanbul: Sentez Yayıncılık
- Baş, T., Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. (Çev. M. Hazır). Ankara: Heretik.
- Baysan, S. (2019). Sosyal Sorumluluk Çalışmaları ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği. Nurettin Özgen (Ed.). *Sürdürülebilir Kalkınma* içinde (256-301), Ankara: Pagem Akademi.
- Bilgili, M. (2017). Coğrafyanın Bilimsel Kimliğine Postyapısalcı Bir Yaklaşım. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 101-109. doi: 10.14781/mcd.291173
- Bilgin, N. (2011). Sosyal Düşüncede Kent Kimliği. *İdealkent*, 2(3), 20-47. 19.09.2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36633/417042> adresinden alındı.
- Bircan, H., Karagöz, Y., Kasapoğlu, Y. (2003). Ki-kare ve Kolmogorov Smirnov Uygunluk Testlerinin Simulasyon İle Elde

- Edilen Veriler Üzerinde Karşılaştırılması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 69-80. 18.10.2019 tarihinde <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/166.pdf> adresinden alındı.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma yayınları.
- Cope, M. (2005). Coding Quantitative Data. *Qualitative Research Methods*. Iain Hay (ed.) *Human Geography* içinde (223-233). New York: Oxford University Press.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev: M. Bütün, S.B. Demir). Ankara: Siyasal.
- Cumhuriyet Gazetesi (1994). *Uğur Mumcu'yu halk sahiplendi*, 7 Ağustos Ulusal Baskısı.
- Çetin, R., Şentürk, A. (2019). Eleştirel Kentsel Toponimi ve Prestijli Mekânlar Yaratmada Kentsel İsimlerin Kullanılması: Fikirtepe Örneği. *Megaron Dergisi*, 14(1), 133-144. doi: 10.5505/Megaron.2018.05826
- Eren, H. (1966). Yer Adlarımızın Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 13, 155-165. 20.06.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38302/443259> adresinden alındı.
- Gülbetekin, M. (2017). *Mekânın Hafızası: Yer Adları*, Ankara: Hitabevi.
- Günay-Aktaş, S., Yayla, Ö. (2018). Mekân ve Yaşamsal Örüntüleri. Nurettin Özgen (ed.), *Sosyal Coğrafya* içinde (227-250), Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, M., Bulut, Y. (2008). Ki-Kare Testi Üzerine. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 84-89. 27.08.2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fudad/issue/47171/593924> adresinden alındı.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26. doi: 10.3102/0013189X033007014
- Köşker, N. (2018). Mekân ve Yer. Nurettin Özgen (ed.), *Sosyal Coğrafya* içinde (77-108), Ankara: Pegem Akademi.
- Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi* (Çev: İ. Başaran), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Madanipour, A. (2013). The Identity of the City. Silvia Sereli (Ed.), *Urban and Landscape Perspectives* içinde (49-63), Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Mai, L. (2016). Doğu Alman Kentlerinde Kültür Şoku ve Kimlik Bunalımı. Ayşe Öncü ve Petra Weyland (Ed.), *Mekân, Kültür, İktidar* içinde (107-115). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mills, A. (2014). *Hafızanın Sokakları: İstanbul' da Peyzaj, Hoşgörü ve Ulusal Kimlik*. (Çev: C. Soydemir), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Munhall, P. L. (2007). A Phenomenological Method. Patricia L. Munhall (Ed.), *Nursing Research: A Qualitative Perspective* içinde (145-210). Sudbury, MA: Jones and Bartlett.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 2. Cilt* (Çev: S.Özge). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Onwuegbuzie, A. J., Leech, N.L. (2004). Enhancing the Interpretation of "Significant" Findings: The Role of Mixed Methods Research. *The Qualitative Report*, 9(4), 770-792. doi: 10.46743/2160-3715/2004.1913
- Öncü, A., Weyland, P. (2016). Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanı ve Toplumsal Kimlik Mücadeleleri. Ayşe Öncü ve Petra Weyland (Ed.), *Mekân, Kültür, İktidar İçinde* (9-39). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özberk, N. (2018). Mekânsal Semiyotik ve Politik Semantik Açısından Kentsel Metnin Dönüşümü: Nevşehir'de Kamusal Mekân İsimlendirmeleri Örneği. *İdealkent*, 9(24), 662-700. doi: 10.31198/idealkent.432225
- Özgen, N. (2016). Nitel Araştırmalarda Verilerin Toplanması ve Analizi. Nurettin Özgen (Ed.), *Beşeri Coğrafyada Araştırma Yöntemleri ve Teknikler* içinde (157-198). Ankara: Pegem Akademi.
- Özgen, N. (2018). Kimlik-Toplumsal Eşitsizlik ve Ayrımcılık. Nurettin Özgen (Ed.) *Sosyal Coğrafya* içinde (109-172), Ankara: Pegem Akademi.
- Özgen, N. (2020). Ortadoğu Kavramına Yönelik Zihinsel Tasarımlar. *Coğrafya ve Coğrafya Eğitimi Dergisi* (41), 36-58. doi: 10.32003/igge.653501
- Özgen, N., Sarı, V. İ. (2021). Siyasal İdeolojiler Bağlamında Mekân İsimlendirmeleri: Ankara'daki Kültür Merkezleri Örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 9(1). doi: 10.5505/jas.2021.73745
- Parkes, R. J. (2012). What is Poststructuralism? *Academic Bytes*.

- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (Çev. M. Bütün ve S.B. Demir), Ankara: Pegem Akademi.
- Rose-Redwood, R., Alderman, D. ve Azaryahu, M, (2010).). Geographies of Toponymic Inscription: New Directions in Critical Place-Name Studies, *Progress in Human Geography*, 34(4), 453–470. doi: 10.1177/0309132509351042
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2019). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017)*, Ankara: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.
- Şahin, G. (2010). Türkiye’de Yapılmış Toponomi Çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 134-156. 26.10.2019 tarihinden <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyusbd/issue/1399/16546> adresinden alınmıştır.
- Şeker, M., Bakış, Ç., Dizeci, B. (2018). *İnsani Gelişme Endeksi-İlçeler: Tüketiciden İnsana Geçiş*. İstanbul: İnsani Gelişme Vakfı.
- Tekeli, İ. (2009), *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*, Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Turan, S., Yalçın-İrcoşkun, Ö. (2017). Meydanlardaki İsim Değişikliklerinin Kent Belleğine Etkisi: Ankara Örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 55-68. doi: 10.30785/mbud.337234
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (2019). *Beşeri Coğrafya: İnsan Kültür Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi (18.Baskı).
- Ünlü, T. S. (2017). Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği. *Planlama*, 27(1), 75–93. doi: 10.14744/planlama.2017.06078
- Weber, R.P. (1989). *Basic Content Analysis*. London: Sage Books.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.